

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystieteiden koulutusohjelma

Ester Jokela ja Hanna Pääkkönen

Varhaisleikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia mediakasvatuksesta Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden alueella

Opinnäytetyö 2014

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Lapsen kehitys varhaisleikki-iässä.....	7
2.1	Kehityksen pääkohdat.....	7
2.2	Kasvuympäristö	9
2.3	Leikin merkitys kehitykseen.....	10
2.4	Vanhempien rooli kasvattajana	11
3	Media	12
3.1	Mediakasvatus	12
3.1.1	Mediasuojelu ja ikärajasuositukset.....	14
3.1.2	Medialukutaito	17
3.2	Mediakasvatus lastenneuvoloissa	20
3.3	Mediakasvatusta tukeva materiaali	21
4	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	22
5	Tutkimuksen toteutus	23
5.1	Tutkimusmenetelmä.....	23
5.2	Tutkimuksen otantamenetelmä	23
5.3	Aineistonkeruu	23
5.3.1	Kyselyn laatiminen.....	24
5.3.2	Saatekirje	25
5.4	Kyselyn toteutus.....	26
5.5	Aineiston käsittely ja analysointi.....	27
6	Tutkimustulokset	27
6.1	Taustatiedot	27
6.2	Medialaitteet.....	28
6.3	Lasten median käyttö	31
6.4	Median käytön rajoitus ja valvonta	34
6.5	Vanhempien median käyttö.....	36
6.6	Ohjeistus median käytöstä	37
7	Johtopäätökset ja pohdinta.....	39
7.1	Kokemuksia lasten median käytöstä	39
7.2	Kokemuksia lastenneuvolan ohjeistuksesta	42
7.3	Tuloksien yhteenveto	44
7.4	Eettisyys ja luotettavuus.....	46
7.5	Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet... ..	48
	Kuvat.....	50
	Kuviot.....	51
	Taulukot	52
	Lähteet	53

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Kysely
- Liite 3 Eettisen työryhmän lausunto
- Liite 4 Myönnetty tutkimuslupa Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymästä
- Liite 5 Myönnetty tutkimuslupa Lappeenrannan kaupungin kasvatus- ja opetustoimelta
- Liite 6 Esimerkki sisällönanalysistä

Tiivistelmä

Ester Jokela ja Hanna Pääkkönen
Varhaisleikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia mediakasvatuksesta
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden alueella, 77 sivua, 6 liitettä
Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö 2014
Ohjaajat: Yliopettaja Anja Liimatainen, Saimaan ammattikorkeakoulu
Terveydenhoitaja Kirsi Liira, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden alueella

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata vanhempien kokemuksia varhaisleikki-ikäisten lasten median käytöstä sekä neuvolan antamasta median käytön ohjeistuksesta Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden alueella. Tutkimustehtävät olivat: 1) Kuvata vanhempien kokemuksia varhaisleikki-ikäistensä median käytöstä ja 2) Kuvata vanhempien kokemuksia neuvolan antaman median käytön ohjeistuksesta.

Tutkimuksen tavoitteena oli lisätä vanhempien tietoisuutta lasten mediakasvatuksesta sekä kehittää neuvolan antaman mediakasvatuksen ohjeistusta. Kyselyn oli tarkoitus toimia myös interventiona vanhemmille eli lisätä tietoisuutta, kiinnostusta ja kriittistä suhtautumista mediakasvatukseen.

Tutkimus toteutettiin määrällisenä. Kohderyhmään kuuluivat kaikki Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden alueella 1–3 -vuotiaiden lasten vanhemmat. Aineisto kerättiin 3.3.2014 - 4.4.2014 Webropol-kyselynä, jonka linkki oli löydettävissä hyvis.fi-sivustolta. Tutkimustulokset analysoitiin SPSS Statistics 22.0 -ohjelmalla, sekä hyödyntämällä Webropol-ohjelmaa.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että televisio on suosituin medialaite perheissä. Huomiota herätti tulos älylaitteiden yleisyydestä lasten käytössä: 66 % (n = 83) lapsista käytti älylaitteita. 71 % (n = 91) vastaajien lapsista ei käytä medialaitteita yksin. Vastaajista 86 % (n = 109) kertoikin seuraavansa lapsen käyttämän median sisältöä. Noin puolet vastaajista kertoi tietävänsä Sosiaali- ja terveysministeriön (2004a) antamia suosituksia lasten median käyttöön melko hyvin tai hyvin. Vastaajat keskustelivat lapsen median käytöstä useimmiten puolison kanssa ja vain 8 % (n = 10) oli keskustellut asiasta neuvolan terveydenhoitajan kanssa.

Jatkotutkimusaiheita nousee tutkimuksesta esille useita. Olisi tärkeää tutkia, millaista varhaisleikki-ikäisille suunnattua mediasisältöä on ja kuinka se vaikuttaa lapsen kehitykseen, sillä kyseisestä aiheesta on vain vähän tutkittua tietoa. Jatkotutkimuksena voisi myös tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, jossa varhaisleikki-ikäisten lasten mediakasvatuksen puheeksi ottamista käsitellään lastenneuvolan terveydenhoitajien kanssa.

Asiasanat: varhaisleikki-ikä, media, mediakasvatusta

Abstract

Ester Jokela and Hanna Pääkkönen

Parents experiences on media education of toddlerhood children in South Karelia Social and Health Care District, 77 pages, 8 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Programme in Nursing, Bachelor's Thesis 2014

Bachelor's Thesis 2014

Instructors: Principal Lecturer Anja Liimatainen, Saimaa University of Applied Sciences, Public Health Nurse Kirsi Liira, South Karelia Social and Health Care District

The purpose of the research was to determine parents' experiences about their toddlerhood children using different media equipment in South Karelia Social and Health Care District. There were two questions to discover: 1) To describe parents' experiences about their toddlerhood children use of different media equipment, and 2) To describe parents' experiences and visions about instructions of using media given in child health centers.

The aim of this research was to increase parents' knowledge about media education of the children. Another aim was to lead instructions of using media given in child health centers forward. The research also was meant to be an intervention to parents; to increase the consciousness, interest and critical attitude when dealing with media education.

This research was quantitative. Target group included South Karelia Social and Health Care District's parents having 1 to 3 year old children. The data for this thesis was collected 3.3.2014 - 4.4.2014 by Webropol survey. The link for the research could be found in hyvis.fi-website. The results were analysed with SPSS Statistics 22.0 -program and using Webropol-website.

The results of the research show that television is the most popular media equipment in families. The commonness of smart devices in children's use is noteworthy: 66 % (n = 83) of children used smart devices. Based on the findings, 71 % (n = 91) of children didn't use media equipment alone. 86 % (n = 109) of answerers followed the content of the media their children used. About half of the answerers told that they knew quite well or well the guidelines of media use that are given to children by Ministry of Social Affairs and Health. Usually parents discussed about media use of their children with their spouses. Only 8 % (n = 10) have had a conversation about the issue with the public health nurse.

Many ideas about further researches are discovered from this study. The most important of them is what kind of media contents are directed to toddlerhood children and how does it affect to children's development. Another idea for further study is functional research, which could support public health nurses about bringing up the media education into conversation with parents.

Keywords: toddlerhood, media, media education

1 Johdanto

Medialaitteet ovat yleistyneet ja monipuolistuneet valtavasti viime vuosien aikana. Sen myötä myös lasten ajanviettotavat muuttuvat. Nykymaailmassa lapsi syntyy median vaikutuksen keskelle. Lapsista voidaankin puhua ”mediakansalaisina.” (Pohtola 2013, 14.) Median käytöstä on paljon hyötyä, mutta myös haittaa ja se vaikuttaakin lapsiin eri tavoin kuin aikuisiin. Lapset eivät ymmärrä vielä median ja todellisen maailman eroa.

Kouluikäisten median käyttöä on jo tutkittu aiemmin, mutta tutkimukset leikkiikäisten median käytöstä ovat vasta yleistymässä. Koivusalo-Kuusivaara (2007,14) mukaan lapsi aloittaa median seuraamisen jo alle kolmevuotiaana. Vuonna 2010 tehdyn Lasten mediabarometri -tutkimuksen mukaan mediaa suunnataan nykyisin enemmän myös alle 3-vuotiaille (Kotilainen 2011, 68). Andersson ym. (2003) ovat tutkineet median sisältämän väkivallan vaikutusta varhaisleikkiikäisiin (Andersson, Berkowitz, Donnerstein, Huesmann, Johnson, Linz, Malamuth & Wartella 2013).

Medialla on vaikutusta lapsen fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen kehitykseen, esimerkiksi tunne-elämän ja identiteetin muotoutumiseen. (Mustonen & Salokoski 2007, 1). Terveystieteiden on hyvä aloittaa keskustelu lapsen median käytöstä vanhempien kanssa viimeistään, kun lapsi täyttää kaksi vuotta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004a, 209). Terveysneuvonnassa on hyvä ohjata vanhempaa ottamaan vastuuta lapsen median käytöstä, sillä lapset jäävät usein median keskelle ilman tukea (Kangas, Lundval & Sintonen 2008).

Leikki-ikä jaetaan varhaiseen leikki-ikään eli 1–3 -vuotiaisiin ja myöhäiseen leikki-ikään eli 3-6 -vuotiaisiin (Ivanoff, Kitinoja, Risku & Vuori 2001, 60). Kyselyssä kysyttiin varhaisleikki-ikäisten lasten median käyttöä sekä vanhempien kokemuksia neuvolan antamasta ohjeistuksesta mediakasvatukseen. Tutkittavat medialaitteet ovat audiovisuaalisia eli liikkuvaa kuvaa ja ääntä tuottavia medialaitteita, kuten televisio, DVD- ja/tai Bluray -soittimet, tietokone, elektroniset pelikonsolit ja älylaitteet. Audiovisuaalisuus tarkoittaa kuvan ja äänen yhteistä havainnoimista (Suomen mediaopas 2013.)

2 Lapsen kehitys varhaisleikki-iässä

2.1 Kehityksen pääkohdat

Lapsen kehitykseen vaikuttavat useat eri tekijät. Näitä ovat esimerkiksi vanhemmilta perityt geenit, raskaudenaikaiset olosuhteet, hoito ja kasvatustapa sekä kasvuympäristö. Geenit asettavat kehitykselle tietyt rajat, ja kasvuympäristö ratkaisee, mihin kohtaan näiden rajojen sisään kehitys asettuu. (Einon 2001, 114.) Lapsen kehityksen eteneminen on portaittaista. Kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana lapsessa tapahtuu kehitystä nopeaan tahtiin. Niiden aikana muodostuu lapsen persoonallisuuden perusta, johon myöhempi kehitys pohjaa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 20–21.)

Yksivuotias

Yksivuotias lapsi opettelee liikkumaan itsenäisesti. Lapsi oppii kävelemään noin vuoden iässä, ja lapsen harjoitellessa taito kehittyy nopeasti. Kurottelu, kiipeily ja tavaroiden heittäminen on lapsesta mielenkiintoista. (Vanhempainnetti a.) Sorminäppäryyden ja pinsettioitteen harjoittelu ilmenee esimerkiksi kiinnostuksena itsenäisen syömisen sekä pukemisen ja riisumisen opetteluun. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004a, 141.)

Sanojen muodostamiseen ja puheen kehittymiseen vaikuttavat ympäristön virikkeet, mutta suuresti myös lapsen persoonallisuus ja perinnölliset ominaisuudet. Lapsen ensimmäinen merkityksellinen sana tulee noin yksivuotiaana. Lapsi tappelee sanoja ja tavuja, ja sanavarasto laajenee vähitellen. Puolitoistavuotias lapsi hallitsee keskimäärin 30–50 sanaa ja osaa käyttää niitä mielekkäissä asiayhteyksissä. Osa lapsista muodostaa yksinkertaisia lauseita jo ennen kuin täyttää kaksi vuotta. (Vanhempainnetti b; Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b.)

Yksivuotias lapsi alkaa ymmärtää, että asioita on olemassa, vaikkei niitä kaikkia voi käsin kosketella. Hän alkaa ymmärtää asioita, kuten tunteita, muistoja ja ajatuksia. (Nettineuvo 2006a.)

Kaksivuotias

Kaksivuotiaan liikunnalliset kyvyt kehittyvät nopeasti. Lapsi opettelee nousemaan portaita, juoksemaan sekä heittämään ja potkimaan palloa. (Ivanoff ym. 2001,

60.) Silmän ja käden yhteistyön ansioista sorminäppäryys kehittyy entisestään, ja lapsi oppii kasaamaan tornin, jossa on useita palikoita päällekkäin. Lapsi pitää piirtämisestä ja maalaamisesta, vaikkei vielä hallitsekaan kynäotetta. (Vanhempainnetti c.)

Kaksivuotiaan lapsen sanavarasto kasvaa päivittäin. Lapsi oppii muodostamaan kahden sanan lauseita, ja kun sanoja tulee lisää, alkaa ensimmäinen kyselykausi. (Nettineuvo 2006b.) Lapsen kielenkehityksen yksilöllisen vaiheen mukaan lapsen sanavarasto on 0–600 sanaa (Hermanson 2007, 34).

Noin kaksivuotiaana lapsi alkaa tuoda omat mielipiteensä ja tahtomansa vahvasti esille. Pään puistelu ja nyökkäily ovat keinoja tuoda haluamansa esiin, kuten myös kiukunpuuskat, jolloin lapsi saattaa heittäytyä lattialle huutamaan, ovat tavallisia. (Nettineuvo 2006a.) Ensimmäinen oman tahtomisen kehitysvaihe, uhma-kausi, sijoittuukin usein tähän vaiheeseen (Nettineuvo 2006c).

Kaksivuotiaan lapsen tiedonhalu on pohjaton. Lapsi haluaa tietää ja oppia uutta, ja siksi hän kyselee, vertailee ja pohtii asioita. Lapsi toistaa kysymyksiään usein niin kauan, että saa aikuiselta siihen vastauksen. (Nettineuvo 2006d.) Lapsi tarkkailee mielellään muiden ihmisten ilmeitä, eleitä ja erilaisia äänensävyjä (Nettineuvo 2006e). Kaksivuotias viihtyy omissa touhuissaan jo hetken aikaa yksin, eikä vaadi aikuista koko ajan vierelleen (Nettineuvo 2006d).

Kolmevuotias

Kolmevuotias osaa liikunnallisesti jo paljon, esimerkiksi hyppiä tasajalkaa ja kävellä varpaillaan. Tasapaino on kehittynyt niin, että lapsi osaa seisoa hetken aikaa yhdellä jalalla. (Hermanson 2007, 37.) Myös hienomotoriikka on kehittynyt niin, että lapsi saattaa osata piirtää muotoja, esimerkiksi ympyrän (Vanhempainnetti c).

Kolmevuotiaana lapsi osaa puhua useita sanoja ja lyhyitä lauseita, mutta puhe voi olla vielä takeltelevaa ja toistavaa. Hän kyselee paljon mitä-, missä- ja miksi-kysymyksiä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004a, 147.)

Kolmevuotias lapsi on avoin ja utelias, ja hän tarkkailee ympäristöään kiinnostuneena (Nettineuvo 2006a). Lapsi oppii varomaan vaaraa, mutta silti tapaturmat

ovat tässä iässä yleisiä (Nettineuvo 2006f). Lapsi saattaa kysellä vierailtakin ihmisiltä heidän tekemisistään sekä kertoa oman perheen tapahtumista kuuntelijoilleen. Kolmivuotiaan mielikuvitus on rajaton. (Nettineuvo 2006d.)

2.2 Kasvuympäristö

Kasvuympäristö voidaan nähdä fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden luomana kokonaisuutena, johon kuuluvat muun muassa rakennetut tilat, lähiympäristö, materiaalit, sekä ihmissuhteet. (Stakes 2005, 17.) Toimiva kasvuympäristö kehittää lapsen liikunnallisia taitoja, herättää uteliaisuutta uusiin asioihin sekä innostaa itseilmaisuun. Ympäristön tulee antaa sopivasti haasteita lapsen kehitystasoon nähden. Aikuinen onkin kasvuympäristön tärkein osatekijä; aikuisen tehtävä on antaa lapselle mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja ilmaista itseään eri tavoin. (Nettineuvo 2006g.)

Fyysinen kasvuympäristö luo pohjan kaikelle tekemiselle. Olennaisia piirteitä ovat muun muassa leikin ja liikkumisen mahdollisuus, siisteys, puhtaus, esteettisyys, turvallisuus, kiireettömyys, aikuisen pysyvä läsnäolo sekä lapsenmukainen päivärutiini. Fyysinen kasvuympäristö voi siis joko innostaa toimimaan tai estää keskittymästä toimintaan. Hyvän fyysisen ympäristön elementteihin kuuluvat myös houkuttelevuus ympäristön tutkimiseen, ympäristön vihjeet tilan ja materiaalien käytöstä, sekä mahdollisuus keskeytyksettömään ja häiriöttömään toimintaan. (Hakkarainen 2002, 274–275; Nettineuvo 2006h.)

Sosiaalinen kasvuympäristö kuvataan usein samoin kuin sosiaalisen ilmapiirin käsite. Siihen kuuluvat arvot, kuten toisten arvostaminen ja kunnioittaminen, vuorovaikutuksen laatu, ongelmanratkaisutyyli sekä erilaisuuden kunnioittaminen. (Hakkarainen 2002, 275.)

Psyykkisen kasvuympäristön tulisi tukea lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistämistä, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistamista sekä itsenäisyyden lisäämistä. Kasvatusympäristön tulisi siis vahvistaa lapsen oman persoonallisuuden kehittymistä, tarjota vuorovaikutussuhteita sekä luoda haasteita ja turvallisia mahdollisuuksia vastuunoton harjoitteluun. Hyvässä psyykkisessä kasvuympäristössä on kiireetön ilmapiiri, jossa lapsi tulee nähdyksi, kuulluksi, huomioduksi sekä ymmärretyksi. (Nettineuvo 2006i.)

2.3 Leikin merkitys kehitykseen

Leikin kehittyminen liittyy vahvasti lapsen minän kehittymiseen (Helenius 2004, 19) Leikit ovat myös heijastus siitä, mitä lapsen elämässä ja kehityksessä on minäkin hetkenä menossa. Sekä lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehityksen että hänen ulkomaailmaan sopeutumisen kannalta on tärkeää, että lapsi leikkii. (Sinkkonen 2004, 77, 224.)

Lapselle on luontaista kiinnostus ympäristöä kohtaan ja halu leikkiä (Vanhempainnetti d). Kun lapsi alkaa tutkia ympäristöään, hän alkaa ymmärtää esineiden erilaisia käyttötapoja niiden näkyvien olemuksien lisäksi (Helenius 2004, 19). Leikin avulla lapselle kehittyvät taidot, jotka auttavat häntä ymmärtämään kokemuksia suhteessa ympäristöön. Näitä taitoja voidaan sanoa käyttäytymiskaavoiksi, joita lapsi leikkiessään oppii harjoittelun, toiston ja kokeilun avulla, kun kasvuympäristö on sille suotuisaa. (Hännikäinen 2004, 360.)

Leikin avulla lapsi opettelee sosiaalisia taitoja, empatiaa, ongelmanratkaisua sekä neuvottelutaitoja turvallisesti (Urho & Vehkalahti 2013, 136). Se yhdistää mielikuvituksen ja tiedon, suunnittelun ja toiminnan, yrityksen ja erehdyksen, sekä leikkijät keskenään (Riihelä 2004, 36). Lapsi oppii tilanteiden käsittelytaitoja, ja sen myötä lapsen motivaatiokin kehittyvät (Hakkarainen 2004, 162).

Leikkiessään lapsi kertaa näkemäänsä asioita, ja etsii niille mielekkäitä merkityksiä (Hakkarainen 2004, 162). Lapset eivät kuitenkaan tietoisesti yritä hyötyä leikistä tai yritä päästä tiettyyn lopputulokseen; suurin hyöty tulee esiin yhdessä tekemisestä ja halutun toiminnan toteuttamisesta. Hyödyt näkyvät esimerkiksi siinä, että leikin avulla tutustutaan toisiin ja opitaan uusia taitoja. (Riihelä 2004, 35.)

Lapsen ensimmäinen leikki on aikuisen kanssa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa toimintaa. Lapsi leikkii mielellään jäljittelyleikkejä, joissa hän matkii aikuisten toimintoja. (Hermanson 2007, 35.) Jäljittely on lapsen oppimisen kannalta tärkeä taito, jota lapsi käyttää ensimmäisen ja toisen ikävuoden vaihteesta pitkälle eteenpäin. Jäljittely on lapselle oman toiminnan tavoitteellista kehittämistä. Aikuisen tärkeänä roolina on olla lapsen jäljittelyn mallina. Jäljittelemällä lapsi omaksuu vuorovaikutuksen säännönmukaisuuksia jo, ennen kuin ymmärtää niiden merkityksiä. Kun leikki on lapselle entuudestaan tuttu, voi hän vähitellen itsekin

tehdä aloitteita leikissä. (Helenius 2004, 17–20.) Aikuisen avulla lapsi siis oppii tekemään asioita, joihin hän mallin saatuaan kykenee myöhemmin itsenäisesti (Riihelä 2004, 29).

2.4 Vanhempien rooli kasvattajana

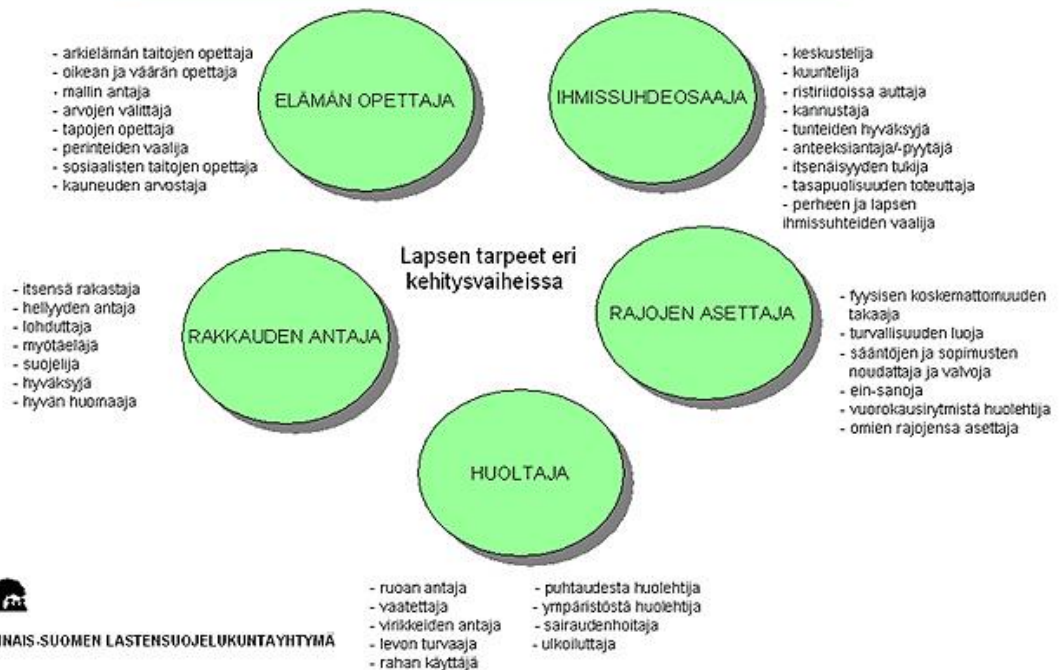
Vanhempien tehtävänä on tuottaa lapselle mahdollisimman hyvä kokemus lapsuudesta. Ihminen muistaa lapsuuden kokemukset tarkasti, ja ne vaikuttavat maailmankuvan muodostumiseen. Kokemuksiensa reflektointiin lapsi tarvitsee aikuista. Hyvä ihmissuhde kasvattaa lapsen sosiaalisia taitoja ja parantaa luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Aikuinen siis ohjaa ja vahvistaa lasta nyky-yhteiskuntaan. (Kaskela & Välimäki 2006.)

Vanhemmuuden roolikartta (Kuva 1) on Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän vuonna 1991 kehittämä työväline kasvatuksen tueksi. Sen tarkoituksena on selventää, kuinka vanhemmuutta voi arkiajattelussa hahmottaa mahdollisimman selkeästi ja luontevasti. Vanhemmuus on jaettu viiteen keskeiseen rooliin, ja jokainen päärooli sisältää useita alaroleja. Vanhemmuuden roolikartta on rekisteröity tavaramerkki. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013.)

Vanhemmuuden roolikartta on osoittautunut selkeäksi ja suosituksi työvälineeksi. Sitä käytetäänkin ympäri Suomea moninaisissa työtehtävissä, esimerkiksi keskustelun apuvälineenä vanhempainilloissa koulussa, päivähoitossa sekä neuvoloiden vanhempainryhmissä. (Sosiaaliportti 2012.) Roolikartta ei itsessään anna vastauksia hyvään vanhemmuuteen, vaan sen avulla voidaan havainnollistaa ja jaotella vanhemmuuden sisältöä, ja sitä kautta etsiä ratkaisuja (Hermanson 2012).

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA®

Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta

Kuva 1. Vanhemmuuden roolikartta (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013)

Roolikarttaa voi käyttää soveltaen myös mediakasvatuksen tukena. **Huoltajana** vanhemmat on vastuussa siitä, miten ja millaista mediaa lapsi käyttää. **Rakkau-den antajan** roolissa vanhempien tehtävänä on suojella lasta median vaarallisilta asioilta. **Elämän opettajan** roolissa vanhemmat opettavat median käytön ja sen sisällön kriittistä tulkitsemista. **Ihmissuhdeosaajana** vanhemmat opettavat mo-raaliin ja eettisiin näkökulmiin pohjaten mediasta. **Rajojen asettajana** vanhempien tehtävänä on asettaa rajat median käytölle.

3 Media

3.1 Mediakasvatus

Media määritellään informaatiota välittäväksi viestimeksi. Asiatyhteyden mukaan media-sana tarkoittaa viestintää, viestintämenetelmiä, viestimuo-toa tai yksittäistä media-alan yritystä tai hanketta. (Kuutti 2012, 113.) Se tarkoittaa myös erilaisia

viestintäkanavia, joita ovat muun muassa kirjat, televisio, radio, lehdet, julisteet ja Internet. (Suomen kielen perussanakirja 2006, 185.)

Median käyttö on monipuolistunut. Sitä käytetään viihdykkeenä, mutta myös kasvatuksellisena keinona auttaa lasta hahmottamaan maailmaa sekä rakentamaan omaa arvomaailmansa. (Mustonen 2002, 55; Niinistö & Ruhala 2007, 125.) Mediaa käytetään nykyään myös multimodaalisesti. Tällöin median monet eri muodot yhdistyvät toisiinsa lomittain. Esimerkiksi älylaitteissa tapahtuvissa peleissä yhdistyvät ääni, kuva ja animaatio. (Niinistö & Ruhala 2007, 123.)

Lapset oppivat yhä nuorempana käyttämään mediaa (Mustonen 2002, 59). Esimerkiksi Lasten mediabarometrin mukaan median käyttö aloitetaan jo vauvana. 0–2 -vuotiaat seuraavat mielellään kirjoja, lehtiä, liikkuvia kuvia, Internetin käyttöä, videotallenteita, televisiota ja äänimedioita, kuten radiota. (Kotilainen 2011, 6.) Mediavälineistä suosituimpien joukkoon kuuluu televisio, kertoo Finnpanelin (2012) tekemä TV-mittaustutkimus.

Mediaa voidaan soveltaa oppimisympäristöissä. Sen avulla voidaan harjoittaa moraalista ajattelua, empatiaa ja kielellisiä taitoja. (Mustonen & Salokoski 2007,10.) Mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa, sitä enemmän lapsi pystyy käsittelemään tunne-elämäänsä ja ajattelemaan kriittisesti (Emmers-Sommer & Allen 1999, 99).

Media luo erilaisia tunne-elämyksiä, tunteiden hallintaa harjoittavia leikkejä sekä roolinottotaitoa. Se muovaa lapsen minäkuvaa, käyttäytymistä, asennetta ja ajattelumaailmaa. Huomiota on kiinnitettävä siihen, että sisältö on ikätasolle sallittua ja sopivaa. (Emmers-Sommer & Allen 1999, 99; Mustonen & Salokoski 2007,10.)

Arkipäiväisessä puheessa media esiintyy usein huolen aiheena, sillä median sisältämät väkivaltaiset ja seksistiset sisällöt voivat muodostaa uhkakuvia (Suoninen 2005). Myös mediaan addiktoitumisesta on puhuttu yhä enemmän (Kupiainen, Luostarinen, Noppari & Uusitalo 2008, 9). Addiktoituminen tarkoittaa riippuvuussuhdetta tiettyyn asiaan, tässä tapauksessa riippuvuutta median käyttöön (Suomisanakirja 2013).

Mediakasvatus on tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään tietoisesti vaikuttamaan median käyttöön ja mediataitoihin (Buckingham 2003, 4). Mediakasvatuksen ydintä pidetään asioiden kyseenalaistamisen taidossa, reflektoinnissa ja päätte-lykyvyssä (Hankala, Kiviuru & Kotilainen 1999, 53–54).

Lapset ovat usein taitavia mediankäyttäjiä, mutta heidän ymmärryksensä ei vielä riitä median sisällön sisäistämiseen. Vanhempien läsnäolo, tietoisuus mediakasvatuksesta sekä luottamussuhteen luominen edesauttavat turvallisessa media- kasvatuksessa. Vaikka varhaiskasvatus ja lastenneuvolat osallistuvat mediakasvatukseen, vanhemmat ovat aina päävastuussa lapsen kasvattamisesta. (Salokoski 2005, 20.)

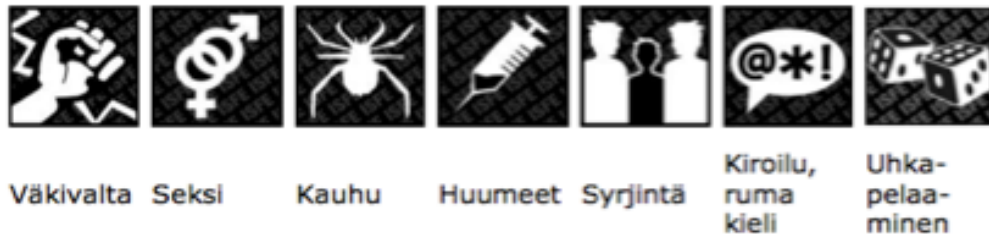
3.1.1 Mediasuojelu ja ikärajasuositukset

Mediasuojelu on osa mediakasvatusta. Sen avulla pyritään suojelemaan lasta median sisällön aiheuttamilta traumaattisilta kokemuksilta. (Anderson, Gentile & Bukely 2008, 9.) Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006, 18–21), mediasuojelun puolestapuhujat, ovat kirjassaan listanneet vanhempien seitsemän yleistä harhaa mediasuojelusta. Seuraava lista kuvaa heidän ydinajatuksiaan näistä harhoista.

- 1) Vanhempien tietämättömyys ikärajoista on kasvanut. Syynä on ikärajojen epäselvyys, sillä ikärajat ovat vain suosituksia. Vanhempien tietämättömyys ikärajoista johtaa siihen, ettei median vaikutusta lapsiin ymmärretä.
- 2) Vanhemmat olettavat, että lapset eivät hyväksy median käytön rajoittamista. Heidän mielestään lapset voisivat päättää jopa 11-vuotiaana, millaisia ohjelmia he katsovat.
- 3) Vanhemmat kuvittelevat, että lapsien kovapintaisuus on merkki hyvästä itsetunnosta. Se voi kuitenkin tarkoittaa turtumista tai empatiakyvyn puutetta.
- 4) Vanhemmat olettavat ikärajojen olevan neuvottelukysymyksiä. Rajojen asettaminen on kuitenkin vanhempien vastuulla.
- 5) Vanhemmat saattavat ajatella, että kaikki piirretyt ohjelmat ovat soveliaita lapsille. Kuitenkin on animaatioita, kuten South Park, jotka sisältävät mus- taa huumoria, verta ja väkivaltaa.

- 6) Vanhemmat yliarvioivat lasten psyykkistä ajattelutaitoa. Lapset nähdään nykypäivänä mediataitureina. Heitä ylistetään taitavina median käyttäjinä. Kuitenkaan mediasisältö ei ole muuttunut, vaikka lapsi osaisikin käyttää mediaa.
- 7) Vanhemmat sekoittavat kuvamateriaalin ja luetun tekstin vaikutukset lapsiin. Luetusta tekstistä lapsi muodostaa oman mielikuvan, joka kehittää psyykeen omia puolustusmekanismeja. Kuvallista materiaalia katsoessaan lapsen psyyke on suojattomampi eikä kehity samalla tavalla.
(Martsola & Mäkelä- Rönholm 2006, 18–21.)

Televisio-ohjelmien, elokuvien ja elektronisten pelien sekä tietokone- ja älylaite-ohjelmien ikäraajat määritellään kuvaohjelmalailla, jota valvoo Media- ja kuvanohjelmakeskus MEKU. Rajat eivät ole suosituksia, vaan ne kertovat median ikä-tasolle sopimattomasta materiaalista. (Mediakasvatusseura ry, Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus & Mannerheimin lastensuojeluliitto ry 2012.)

Kuva 2. Sisältösymbolit ja selvennykset (Kuvaohjelmalaki 2011)

Kuva 3. Ikärajasymbolit ohjelmien ikärajasuositukseen (Kuvaohjelmalaki 2011)

Kuva 4. Ikärajasymbolit pelien ikärajasuositukseen (Pan European Game Information)

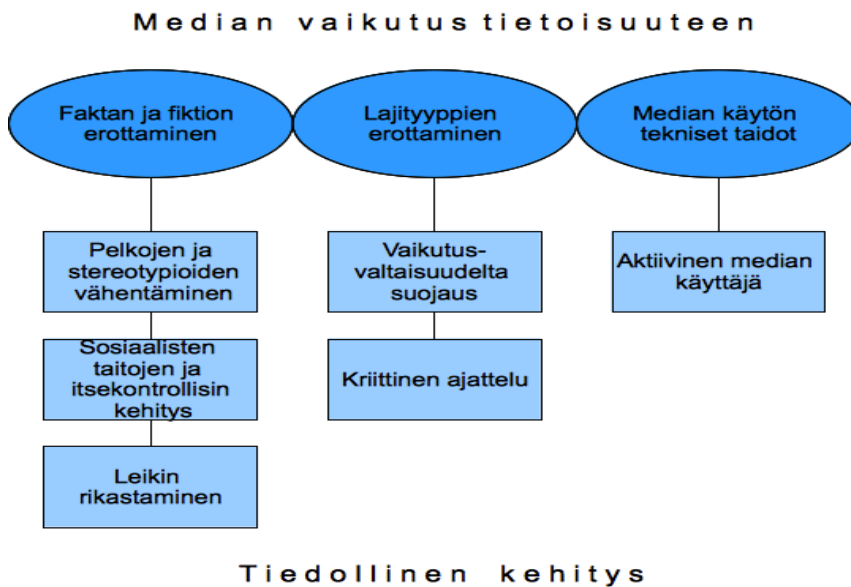
Kuvaohjelmalain (2011) avulla arvioidaan esitettävän sisällön sisältämää väkivaltaa, seksuaalisuutta, kauhua ja muuta lapsen kehitykseen vaikuttavaa sisältöä (Kuva 2). Ohjelmien esitysajankohta määräytyy myös lain perusteella. Ikäluokkien avulla varmistetaan, mille ikäryhmälle ohjelman tai pelien sisältö on tarkoitettu (Kuva 3). Pelien suositusikärajat ovat kuvattu Pan European Game Information eli PEGI:n mukaan kuvassa 4.

3.1.2 Medialukutaito

Medialukutaito tarkoittaa kykyä hankkia tietoa median avulla ja viestiä itseään mediavälineiden avulla (Herkman 2007, 48). Mediakasvatuksen päätarkoituksena on kehittää medialukutaitoa. Medialukutaidon perusvalmiuksia ovat havainnointi, valintojen tekeminen sekä tähtääminen mielekkääseen toimintaan. (Buckingham 2003, 4.)

Varhaisleikki-ikäisten lasten kohdalla tämä tarkoittaa medialukutaidon kehittymistä vahvistaen lapsen identiteettiä ja tunnetaitojen rakentumista. Audiovisuaalisen tuotoksen herättämien tunnetilojen reflektointi, tunnistaminen ja nimeäminen ovat tärkeää leikki-ikää lähenevän lapsen kehitykselle. Medialukutaito liittyy tiiviisti mediakasvatukseen, sillä mediakasvatus tukee medialukutaidon kehittymistä. (Niinistö & Ruhala 2007, 126–128.)

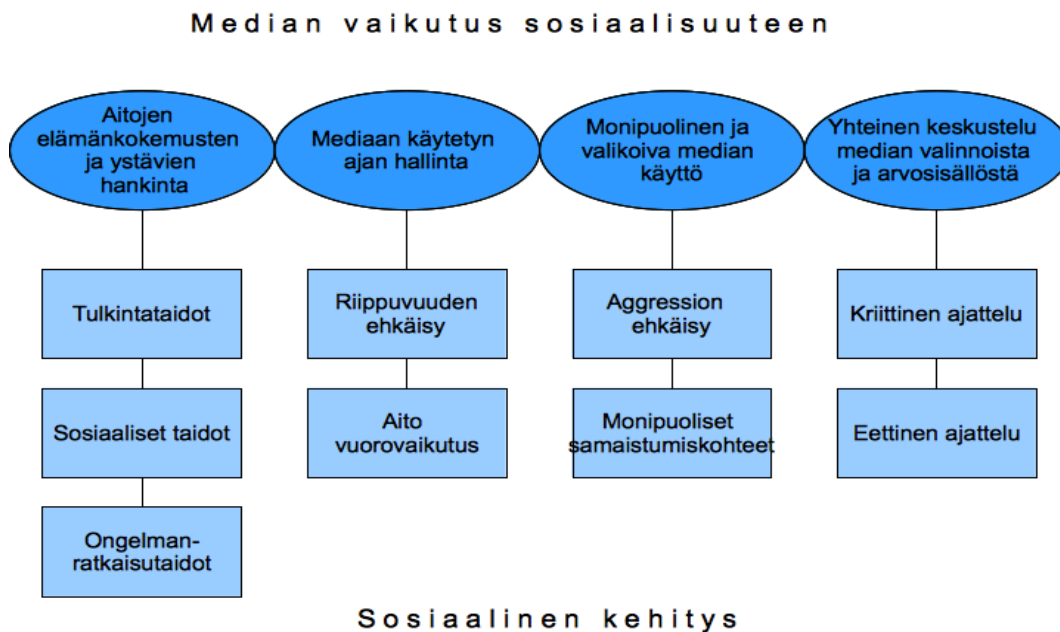

Kuvio 1. Median vaikutus tiedolliseen kehitykseen, mukailen Mustosta (2002, 59)

Kuviossa 1 on esitetty median vaikutuksia varhaisleikki-ikäisen lapsen tiedolliseen kehitykseen. Varhaisleikki-ikäinen ei pysty ymmärtämään faktan ja fiktion eroa (Mediakasvatus ja kuvaohjelmakeskus 2013). Mustosen (2002, 59) mukaan faktan ja fiktion erottaminen vähentää pelkoja ja stereotyyppien muodostumista. Se rikastaa leikkiä, kasvattaa sosiaalisia taitoja ja itsekentrollia.

Lapsen tulisi oppia opettelemaan lajityyppien erottelu, sillä se suojaa lasta median vaikutusvallalta ja tukee aineiston kriittistä lukutaitoa. Erottelukyvyyn pohjana toimii faktan ja fiktion erottaminen. (Mustonen 2002, 59.)

Lapset oppivat nopeammin teknisiä taitoja kuin vanhempansa, mutta viestin kriittisessä tulkinnassa ja ymmärryksen luomisessa tarvitaan vanhempien elämäkokemusta. Mitä pienempi lapsi, sitä enemmän tukea tarvitaan. (Mustonen 2002, 55.) On myös mahdollista, että vanhemmat eivät sisäistä riittävän hyvin median vaikutuksia alle kolmevuotiaaseen (Koivusalo-Kuusivaara 2007,14).

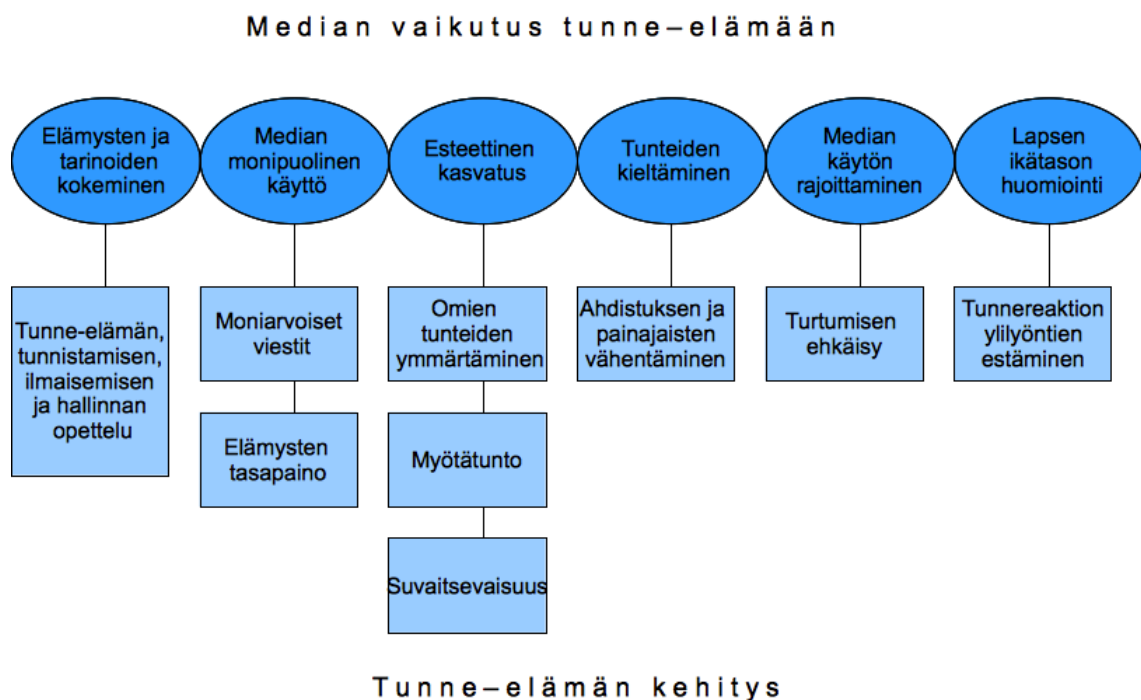
Kuvio 2. Median vaikutus sosiaaliseen kehitykseen, mukailen Mustosta (2002, 62)

Yllä olevassa kuviossa 2 kerrotaan median vaikutuksista lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Nykyisin mediaa käytetään sosiaalisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen, mutta sen kautta on hankalaa saada elämäkokemuksia. Lapsen suositeltu ruutu-aika on maksimissaan kaksi tuntia päivässä (Mäkinen, Borodulin, Tammelin & Alapappila 2011, 153). Liiallinen käyttö vähentää sosiaalisten taitojen, ongelmanratkaisukyvyyn ja non-verbaalisten tulkintataitojen oppimista (Mustonen 2002, 59–20).

Mustonen (2002, 59–60) kertoo, että ajanhallinnan opettelulla pyritään ehkäisemään riippuvuussuhteen syntymistä mediaan. Lapsi saattaa helposti jäädä esimerkiksi television ääreen, ja se heikentää elämäkokemusten ja ystävien hankintaa. Tärkeää onkin antaa aikaa aidon vuorovaikutussuhteen muodostumiseen.

Median yksipuolinen käyttäminen saattaa aiheuttaa aggressiivisuutta. Aggressio syntyy ihmisen, mediasisällön ja tilannetekijöiden yhteistekijöistä. Suurin osa lapsista ei kuitenkaan muutu aggressiivisiksi altistuessaan mediassa kohtaamalle väkivallalle, vaikka toistaisi leikeissään aggressiivista käytöstä. Tärkeintä onkin erottaa rajautuuko aggressio leikkiin vai käyttäytyykö lapsi leikin ulkopuolella aggressiivisesti. Tärkeää on myös tutustuttaa lapsi median erisisältöihin, jotta samaistuminen olisi monipuolisempaa. (Mustonen 2002, 60–61.)

Mediasisällöistä keskusteleminen edesauttaa lapsen kriittistä medialukutaitoa. Kriittisyys onkin tärkeää nykypäivänä mediasisältöjen laajuuden vuoksi. Se tukee lapsen eettisen ajattelun kehitystä. (Mustonen 2002, 60–61.)

Kuvio 3. Median vaikutus tunne-elämän kehitykseen, mukailten Mustosta (2002, 62)

Kolmannessa kuviossa 3 on kuvattu median merkitystä tunne-elämän kehitykseen. Elämykset ja tarinoiden yhteinen kokeminen kehittävät lapsen tunne-elämää. Tunne-elämään sisältyy muun muassa tunteiden tunnistaminen, ilmaiseminen ja hallinta. Tunteiden kontrolloinnin opettelu onkin lapsen tärkeä kehitystehdävä. Esimerkiksi sadut ja piirroselokuvien kasvatuksellisuus auttaa lapsia hahmottamaan tunnemaailmaansa. (Mustonen 2002, 62.)

Kun mediaa käytetään monipuolisesti, annetaan lapselle mahdollisuus samaistua erilaisiin median luomiin tilanteisiin. Silloin omien tunteiden ymmärtäminen, myötätunto ja suvaitsevaisuus kehittyvät. Lapsi oppii myös ymmärtämään häviämistä ja turhautumista. Median kautta lapsi saattaa käsitellä vaikeita kokemuksiaan, muun muassa kuolemaa tai muita pelottavia tapahtumia. (Mustonen 2002, 62.)

Mustonen (2002, 62) sanoo, että jos lapselle näytetään ikätasoon nähden liian haasteellista mediaa, voi lapsen tunnemaailma turtua. Tärkeää onkin, ettei lapsi näe toistuvasti esimerkiksi väkivaltaisia kohtauksia, jotta myötätunto ja suvaitsevaisuus säilyisivät.

3.2 Mediakasvatus lastenneuvoloissa

Valtioneuvoston asetus (380/2009) käsittää toimintasuunnitelman neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Asetus astui voimaan 2011. Asetuksen tarkoitus on varmistaa suunnitelmalliset, tasoltaan yhteneväiset perheiden terveysneuvonta ja tarkastukset huomioiden väestön tarpeet kunnallisessa terveydenhuollossa. Tähän kuuluu muu muassa median merkitys terveyden ja turvallisuuden kannalta. (Terveydenhuoltolaki 2009.) Myös Sosiaali- ja terveysministeriö (2004a, 209) on laatinut suosituksen, jonka mukaan lapsen täytettyä kaksi vuotta lastenneuvoloissa terveydenhoitaja ottaa aktiivisesti esiin median hyödyt ja haitat.

Eksoten alueella on käytössä lastenneuvoloiden terveystarkastuksiin runko-ohjelma, jossa kerrotaan, mitä terveystarkastuksissa käydään läpi. Runko-ohjelmassa ei ole mainintaa mediakasvatuksesta, mutta 4-vuotistarkastuksen yhteydessä jaettavissa kyselylomakkeissa kysytään vanhemmilta lapsen käyttämää ruutu-aikaa ja se toimii keskustelun pohjana.

Eksoten alueen lastenneuvoloissa varhaisleikki-ikäisten terveystarkastuksissa mediasta keskusteleminen on vähäistä. Tarkastuksiin kuuluu monia eri aihepiirejä, eikä mediakasvatukselle jää aikaa. Mediakasvatukseen liittyvän tiedon jakaminen tehdään usein liian myöhään, eikä neuvoloissa jaeta varhaisleikki-ikäisten lasten vanhemmille mediakasvatukseen liittyvää materiaalia. Jos perheet tuovat oma-aloitteisesti esille mediaan liittyviä huolia, keskustellaan niistä enemmän. (Liira 2013.)

3.3 Mediakasvatusta tukeva materiaali

Terveystieteiden tutkimuskeskuksella on käytössään Mannerheimin lastensuojeluliiton Lapsi ja media -opas (2006), Mediakasvatuksen työkirja (Peura, Veikkolainen, Kankkonen & Suutarla 2006) ja Matkalla mediaan -opas perheen yhteiselle mediamatkalle (2010) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön (2004a, 209) opas lastenneuvoloihin median hyötyjen ja haittojen esille otosta.

Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) oppaista suurin osa on suunnattu pääasiassa peruskouluikäisille. MLL:n matkalla mediaan oppaassa (2010) on tietoa jo vastasyntyneen mediakasvatuksesta. Oppaan ohjeet ovat helposti sovellettavissa varhaisleikki-ikäisille. Opasta voidaan käyttää niin vanhemmille jaettavana materiaalina kuin terveydenhoitajan tukena mediakasvatuksen ohjeistamisessa.

Mediakasvatusta tukeva materiaali on kehittynyt valtakunnallisesti. Vuonna 2005–2006 aloittanut Mediakasvatusseura ry ja Tampereen yliopiston järjestämä Mediamuffinssihankkeen tarkoitus on antaa tietoa mediasta ja mediakasvatuksesta lasten vanhemmille, sekä opettaa alle 8-vuotiaita lapsia turvallisessa median käytössä (Kotilainen, Kupiainen, Niinistö & Pohjola 2006, 2–3). Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus MEKU ja Kansallisen audiovisuaalisen arkisto yhdistyivät vuonna 2014, josta muodostui Kansallisen audiovisuaalisen instituutti KAVI. Sen yhtenä tärkeimpänä tehtävänä on mediakasvatuksen edistäminen valtakunnallisesti (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, 3).

4 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoitus oli kuvata vanhempien kokemuksia Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteissä olevien varhaisleikki-ikäisten median käytöstä. Tavoitteena oli lisätä vanhempien tietoisuutta lasten mediakasvatuksesta sekä kehittää neuvolan antaman mediakasvatuksen ohjeistusta.

Kyselyn tarkoituksena oli toimia myös interventiona vanhemmille. Sen toivottiin herättävän kiinnostusta ja kriittistä suhtautumista mediakasvatukseen jotta keskustelu mediakasvatuksesta myös lastenneuvoloissa lisääntyisi vanhempien ja terveydenhoitajien välillä.

Tutkimustehtävät:

- 1) Kuvata vanhempien kokemuksia varhaisleikki-ikäisten lasten median käytöstä.
- 2) Kuvata vanhempien kokemuksia neuvolan antamasta median käytön ohjeistuksesta.

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutui määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän mukaisesti. Kvantitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on saada luotettavaa ja yleistävää tietoa kuvantamalla sekä tilastojen että numeroiden avulla. Sen avulla ei pystytä selvittämään tutkimuksen tulosten syitä vaan kuvailemaan kyseessä olevaa tilannetta. Koska laaja ja kattava tutkimusotos edellyttää suurta tutkimusotosta, kvantitatiivinen tutkimus sopii tutkimuksen menetelmäksi. (Heikkilä 2008, 13–16, 33–34.)

5.2 Tutkimuksen otantamenetelmä

Vuodessa Eksoten alueella syntyy noin 1000 lasta (Koponen 2013). Tutkimuksen perusjoukkoon eli mitattavaan yksikköön kuuluivat Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskusyksikön 1–3 -vuotiaiden (2010–2012 syntyneiden) lasten vanhemmat eli yhteensä noin 3000 lapsen vanhempaa. Tarkoituksena oli tavoittaa heistä mahdollisimman moni lastenneuvoloitten terveystarkastusten avulla, mutta tämä todettiin riittämättömäksi. Kyselyaika oli neljä viikkoa, eikä sinä aikana neuvoloissa käy kuin pieni osa 1–3 -vuotiasta terveystarkastuksissa. Saatekirjeiden (Liite 1) jakelukanaviksi muodostuivat Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskusyksikön lastenneuvolat, kunnalliset 1–3 -vuotiaiden päiväkotiryhmät sekä sosiaalinen media.

Otantaan kuuluivat siis Parikkalan, Rautjärven, Ruokolahden, Savitaipaleen, Taipalsaaren, Luumäen ja Lemmin lastenneuvolat sekä Lappeenrannan lastenneuvolat: Kourulan, Korvenkylän, Lauritsalan, Sammonlahden, Ylämaan ja Keskustajaman lastenneuvolat ja Lappeenrannan keskustan hyvinvointineuvola. Päiväkodeista otantaan kuuluivat Parikkalan, Rautjärven, Ruokolahden, Savitaipaleen, Taipalsaaren, Lemmin ja Luumäen kunnalliset päiväkodit, sekä Lappeenrannan kaupungin päiväkodit.

5.3 Aineistonkeruu

Kyselyn aineisto kerättiin 3.3.2014 - 4.4.2014 Internet-pohjaisella Webropol-kyselyllä (Liite 2). Saatekirjeet jaettiin Eksoten lastenneuvoloitten, Lappeenrannan

kaupungin sekä Etelä-Karjalan kuntien päivähoidosta vastaaville yhteyshenkilöille paperisena ja sähköisenä versiona. Saatekirjeet ohjeistettiin jaettavaksi 1–3 -vuotiaiden terveystarkastusten sekä päivähoidon ohella lasten vanhemmille.

Aineisto kerättiin sähköisesti, sillä Internet-pohjainen kysely mahdollistaa suuren tutkimusotoksen. Se on helppo, taloudellinen ja nopea aineistonkeruuseen. (Heikkilä 2008, 69.) Kyselylinkki ladattiin www.hyvis.fi -sivustolle, Etelä-Karjalan Lapset ja nuoret -etusivun alle. Linkki oli vastaajien helposti löydettävissä. Lähetetyt vastaukset tallentuivat automaattisesti Webropol-sivustolle. Vastaajien henkilöllisyys ei tullut ilmi kyselyn missään vaiheessa. Aineisto hävitettiin tutkimuksen julkaisun jälkeen.

5.3.1 Kyselyn laatiminen

Kysymykset luovat tutkimuksen perustan. Ennen kyselyn tekoa selvitettiin, kuinka tarkkoja vastauksia halutaan, ja millaisia vastauksia olisi mahdollista saada (Heikkilä 2008, 47–48). Kyselystä muodostettiin nopeasti vastattava ja mahdollisimman yksinkertainen. Kysymykset tehtiin siten, etteivät ne johdattele vastaamaan mihinkään yksittäiseen vastaukseen. Selvät ja ytimekkäät vastausohjeet, kysymysten looginen eteneminen, lyhyt vastausaika sekä ulkomuodoltaan siisti kysely selkeyttävät vastaajaa. (Kananen 2011, 44.)

Kyselyn raakaversio ideoitiin Rovaniemen lastenneuvoloihin 3–5 -vuotiaiden lasten vanhemmille tehdyn kyselyn pohjalta. Kysely täydentyi teoritiedolla, jota saatiin muun muassa tutkimuksista ja neuvoloihin jaettavasta mediakasvatuksen materiaalista. Työelämän ohjaajalta sekä Saimaan ammattikorkeakoululta saadun palautteen ja parannusehdotuksien perusteella muodostui lopullinen tutkimussuunnitelma ja kysely.

Kysely oli puolistrukturoitu eli se sisälsi avoimia sekä suljettuja kysymyksiä (Kananen 2011, 30). Strukturoituja eli monivalintakysymyksiä oli 8, puolistrukturoituja kysymyksiä 11 ja avoimia kysymyksiä 3. Avoimien kysymyksien avulla etsittiin vastauksia kysymyksiin, joista ei voinut muodostaa yksinkertaisia vastausvaihtoehtoja. Selkeyden vuoksi kysymykset jaettiin aihealueisiin, joita oli viisi: taustatiedot, medialaitteet, rajoitus, valvonta ja ohjaus sekä mediakasvatus (Taulukko 1).

Kyselyn sisältö	Kysymykset
Taustakysymykset	1, 2, 3, 4
Medialaitteet	5, 6, 7, 8
Median käytön rajoitus	9, 10, 11, 12, 13
Median käytön valvonta ja ohjaus	14, 15, 16, 17, 18
Neuvolan mediakasvatuksen ohjeistus	19, 20, 21, 22

Taulukko 1. Kyselyn sisältö

Vastauksien käsittelijälle hyvä kysely on sellainen, mistä vastaukset on helppo analysoida tilasto-ohjelmalla (Heikkilä 2008, 49). Vastaajalla oli myös mahdollisuus kertoa omia ajatuksiaan kysymyksen avoimessa kohdassa. Jokaista kysymystä seurasi kysymyskohtaiset ohjeet, jotta kysymyksen tarkoitus oli lukijalle selkeämpi.

Useissa kysymyksissä käytettiin vertailevaa Likert-asteikkoa, joka oli 4- tai 5-portainen (Valli 2010, 118–119). Vastausvaihtoehtoina käytettiin esimerkiksi vähentynyt paljon, lisääntynyt paljon, aina ja ei koskaan. Tutkimustulosten vääristymisen välttämiseksi ja analysoinnin helpottamiseksi vastausvaihtoehdot porrastettiin ja niistä poistettiin "en osaa sanoa" -vaihtoehdot. Numeraalisesti selvitettiin lasten ikä sekä median käyttöön kuluva aika. Poissulkevissa kysymyksissä vastausvaihtoehtojen taitekohdat määriteltiin alkamaan yhtä yksikköä suuremmalla kuin edellinen vaihtoehto loppui. Sanallisissa vaihtoehdoissa käytettiin yleisesti käytettyjä termejä kuten usein, harvoin, aina ja ei koskaan.

5.3.2 Saatekirje

Saatekirjeen avulla ratkaistaan vastaajan mahdollinen vastaaminen ja motivointi tutkimuskyselyyn (Heikkilä 2008, 61–62). Saatekirjeeseen sisällytettiin tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet. Vastaajille kerrottiin myös tutkimustulosten hyödyntämisestä, sillä tarkoituksena oli saada vastaajan ymmärtämään, kuinka tärkeä vastaaminen tutkimuksen kannalta on. Teitittely kohdistaa saatekirjeen suoraan lukijalle, motivoi sekä kunnioittaa tuntematonta vastaajaa. (Vilka 2007, 84–87.)

Vilkan (2007, 81, 87) mukaan arkaluonteina tutkimusselvitykseen on kiinnitettävä tarkkaan huomioita jo saatekirjeessä. Tutkimuksen saatekirjeen kieliasu oli huoliteltua ja tarkastettu eri tahoilla ja lausemuodoissa kiinnitettiin huomiota kohteliaaseen ja myönteiseen sävyyn. Saatekirjeessä oli selkeät ja ytimekkäät ohjeet kyselyn löytämiseen, sillä niiden avulla vastaajat etsivät kyselyn Internetistä. Koska saatekirjettä jaettiin vastaajille myös sähköisesti, liitettiin mukaan suora linkki kyselyyn. Vastaamiseen kuluva aika ilmoitettiin, sillä se kertoo, että lomake on esitettävä. Kirjeen lopusta löytyi tutkimuksen tekijöiden yhteystiedot mahdollisia kysymyksiä varten.

5.4 Kyselyn toteutus

Tutkimuslupaa anottiin 12.2.2014 Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymältä, ja eettiseltä työryhmältä pyydettiin samassa yhteydessä lausunto. Etelä-Karjalan kuntien kasvatus- ja opetustoimilta anottiin lupa tutkimuksen toteuttamiseksi kunnallisten päivähoitojen yhteydessä. Eettiseltä työryhmältä saatiin puoltava vastaus (Liite 3) ja Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Liite 4) ja Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimi (Liite 5) myönsivät tutkimusluvut helmikuun 2014 aikana. Lähikuntien tutkimusluvut myönnettiin sähköpostitse.

Kyselystä informoitiin päivähoitojen johtajia sekä Eksoten lastenneuvolojen terveydenhoitajia sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Lemminkäisen ja Taipalsaaren kunnalliseen päivähoitoon sekä osaan Lappeenrannan kaupungin päiväkodeista yhteydenotto ei onnistunut.

Saatekirjeet toimitettiin sekä tulostettuna että sähköisenä versiona päiväkodeihin ja lastenneuvoloihin. Kysely aktivoitiin Internetiin hyvis.fi -sivustolle 28.2. Ensimmäiset vastaajat pääsivät vastaamaan maanantaina 3.3. Kyselyaika oli 4.4. Sen jälkeen kyselylinkki suljettiin ja poistettiin hyvis.fi -sivustolta. Kyselyyn osallistuminen oli vapaaehtoista, ja sen keskeyttäminen oli myös mahdollista. Keskeytyksestä ei seurannut vastaajalle velvoitetta jatkaa kyselyä.

5.5 Aineiston käsittely ja analysointi

Kyselyn vastaukset tulivat vain tutkimuksen tekijöiden tietoon. Aineistoon perehdyttiin tarkasti Webropolin tekemän raportin avulla. Webropolista tiedot siirrettiin IBM SPSS Statistics 22:een.

Aineistolähtöistä sisällönanalyysiä hyödynnettiin avoimista kysymyksistä saadun aineiston analysoimiseksi. Sen avulla analysoitiin kirjoitettuja vastauksia ja tutkittiin niiden merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä. Kysymysten avoimet vastaukset kerättiin yhteen ja pelkistettiin suorista vastauksista aineiston termein. Pelkistetyt ilmaisut ryhmiteltiin luokiksi. Lopuksi sisällöltään samanlaiset luokat yhdistettiin yläluokiksi. (Janhonen & Nikkonen 2001, 21–29.) Liitteessä 6 on esimerkki sisällönanalyysistä.

Tulokset esitettiin sanallisesti, taulukoina ja kuvina. Tulokset muodostettiin Webropol-ohjelman perusraportin mukaan ja tulosten varmistamiseksi käytettiin tilastollista analyysiohjelmaa, IBM SPSS Statistics 22. Tutkimustuloksissa käytettiin strukturoitujen kysymysten frekvenssijakaumia eli suoria jakaumia ja ristiintaulukoinnin X^2 - testiä (Chi-square) havainnoimaan iän, sukupuolen, sisarusten ja median käytön välistä yhteyttä. Ristiintaulukointia käytettiin, koska sillä saadaan tutkittua kahden muuttujan välistä yhteyttä sekä tilastollista merkitsevyyttä. (Heikkilä 2008, 210.) Tilastollinen merkitsevyys tarkoittaa, että kyseisten muuttujien välillä sattumanvaraisuus on epätodennäköistä. Osasta tuloksista oli tilastollisesti riippuvaisia ($p < 0,05$) ja osa ei ($p > 0,05$). (Kananen 2011, 83.)

6 Tutkimustulokset

6.1 Taustatiedot

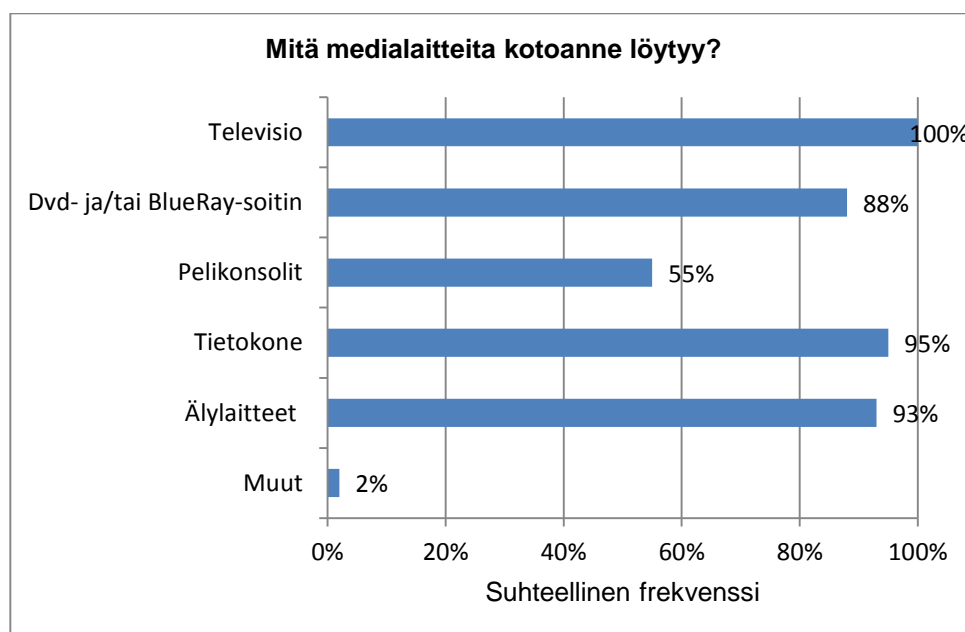
Kyselyyn vastasi yhteensä 131 henkilöä. Kyselyn kysymykset 1–4 käsittelevät tutkimuksen taustatietoja. Tutkimuksen taustatietoihin vastanneista ($N = 130$) vanhemmista selvä enemmistö on äitejä (94 %, $n = 122$) ja loput isiä (6 %, $n = 18$). Vastaajien lapsista tyttöjä on 55 % ($n = 72$) ja poikia 45 % ($n = 59$). Lasten iät ovat jakautuneet niin, että kolmevuotiaita on 43 % ($n = 25$), kaksivuotiaita 38

% (n = 50), ja yksivuotiaita 19 % (n = 56). Vastaajien lasten keski-ikä on 2,24 vuotta.

Hieman yli puolet (57 %, n = 74) vastaajista kertoo perheessä olevan useampi kuin yksi lapsi. Näissä perheissä sisarusten lukumäärä vaihtelee kahden ja neljän lapsen välillä. Sisarusten iät vaihtelevat vastasyntyneestä täysi-ikäiseen.

6.2 Medialaitteet

Vastaajista (N = 131) 55 % (n = 72) omistaa kaikki viisi kyselyssä mainittua medialaitetta: televisio, DVD- ja/tai Bluray-soittimet, pelikonsoli, tietokone, älylaitteet. Jokaisen vastaajan (n = 131) kotona on televisio. Tietokone on 95 %:lla (n = 124) vastaajista, ja älylaite (kosketusnäytöllinen puhelin tai tabletti) 93 %:lla (n = 122). 88 % (n = 115) vastaajista omistaa myös DVD- ja/tai Bluray -soittimen ja pelikonsolin omistaa 55 % (n = 72). Kuviossa 4 mainittujen medialaitteiden lisäksi vastaajista 2 % (n = 3) omistaa muun muassa stereot, VHS-soittimen, radion, CD-soittimen sekä Elisa-viihdeboksin.

Kuvio 4. Vastaajien kotona olevat medialaitteet

Lapsen iän ja kotoa olevien medialaitteiden välillä ei ole tilastollisesti merkittävää eroa. Ristiintaulukoimalla sisarusten suhdetta kotona oleviin medialaitteisiin havaitaan tilastollisesti erittäin merkitsevää eroa pelikonsolin omistamiseen ($X^2 =$

8,7; df = 1; p < 0,005). Eroavaisuudet ovat kuvattu tarkemmin taulukossa 2. Perheissä, joissa on sisaruksia, pelikonsolin omistaa 66 % (n = 49), ja perheissä, joissa on vain yksi lapsi, pelikonsoli on 40 %:lta (n = 23).

			Omistaa pelikonsolin		Yhteensä
			Ei	Kyllä	
Sisarukset	Monilapsiset perheet	Lukumäärä Riviprosentti	25 34 %	49 66 %	74 100 %
	Yksilapsiset perheet	Lukumäärä Riviprosentti	34 60 %	23 40 %	57 100 %
Yhteensä		Lukumäärä Riviprosentti	59 45 %	72 55 %	131 100 %

Taulukko 2. Sisarusten vaikutus pelikonsolin omistamiseen

126 vanhempaa vastasi kysymykseen lasten käyttämisestä ja seuraamista medialaitteista. Eniten seuratuimpia medialaitteita ovat televisio (97 %, n = 122), älylaitteet (66 %, n = 83) ja DVD- ja/tai Bluray -soittimet (60 %, n = 75). Tietokonetta käyttää 35 % (n = 44) lapsista. Vanhempien kertomat muut medialaitteita, joiden kanssa lapset ovat tekemisissä, ovat stereot, VHS-soitin, radio sekä lasten omat digitaaliset lelut.

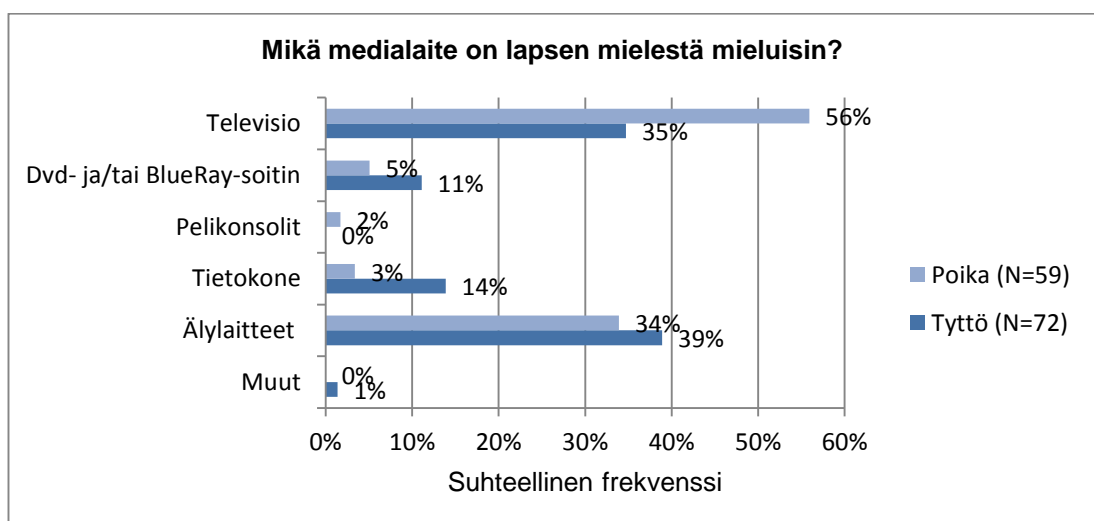
Tyttöjen ja poikien välillä ei ole tieteellisesti merkitsevää eroa eri laitteiden käytössä. Ristiintaulukoinnissa havaitaan kuitenkin tilastollisesti erittäin merkitsevää eroa ($X^2 = 10,3$; df = 1; p < 0,005) sisarusten vaikutuksesta pelikonsolin käyttöön (taulukko 3). Monilapsisissa perheissä (N = 74) tarkasteltavista lapsista 20 % (n = 15) käyttää pelikonsoleita. Yksilapsisissa (N = 57) perheissä lapsista 2 % (n = 1) on pelikonsolin kanssa tekemisissä.

			Käyttää pelikonsolia		Yhteensä
			Ei	Kyllä	
Sisaruksia	Monilapsiset	Lukumäärä	59	15	74
	perheet	Riviprosentti	80 %	20 %	100 %
	Yksilapsiset	Lukumäärä	56	1	57
	perheet	Riviprosentti	98 %	2 %	100 %
Yhteensä		Lukumäärä	115	16	131
		Riviprosentti	88 %	12 %	100 %

Taulukko 3. Sisarusten vaikutus pelikonsolin käyttöön

123 vanhempaa vastasi kysymykseen medialaitteiden sivusta seuraamiseen vanhempien ja/tai sisarusten käyttäessä medialaitteita. Leikin tai muun toimen ohessa sivusta lapset seuraa televisiota 92 % (n = 113), älylaitteita 72 % (n = 89), ja tietokonetta 64 % (n = 79) lapsista. Vähemmälle jäävät DVD- ja/tai Bluray-soittimet (37 %, n = 45) ja pelikonsolit (25 %, n = 31).

Silmämääräisesti tutkittuna sisarusten olemassaololla ja medialaitteiden sivusta seuraamisella havaitaan jonkinlainen yhteys. Ristiintaulukoinnissa ja Khiin neliö-testissä ei kuitenkaan ole havaittavissa tilastollisesti merkitsevää eroa. Sisarusten olemassaolo vaikuttaa muun muassa DVD- ja/tai Bluray -soittimien, pelikonsolien sekä älylaitteiden käyttöön: monilapsisissa perheissä käytetään kyseisiä laitteita yli 14 % useammin kuin yksilapsisissa perheissä.

Kuvio 5. Mieluisimmaksi koettu mediaalaitte

Kysymykseen mieluisimmasta medialaitteesta (Kuvio 5) saatujen vastausten (N = 131) mukaan pojille (n = 59) mieluisin media-laite on televisio (56 %, n = 33) ja seuraavaksi mieluisin älylaitteet (34 %, n = 20). Tyttöjen (n = 72) suosio on jakautunut tasaisemmin älylaitteiden (39 %, n = 28) ja television (35 %, n = 25) kesken. Eri ikäryhmien (N = 131) väliltä mainittavaa eroa tulee vain DVD- ja/tai Bluray –soittimien kohdalla; 1-vuotiaiden vanhemmista kukaan ei ole maininnut sitä suosikiksi, mutta 2-vuotiailla se on suosikkina 6 %:lla (n =3) ja 3-vuotiailla 14 %:lla (n = 8).

6.3 Lasten median käyttö

Medialaitteet	Ei koskaan (%)	Kerran viikossa tai harvemmin (%)	Muutaman kerran viikossa (%)	Useita kertoja viikossa (%)	Päivittäin (%)	Puuttavat vastaajat (%)	Yhteensä vastaajat (%)	Vastaa- jia N=131
Televisio	1	2	14	13	69	2	99	129
Dvd- ja/tai Bluray -soittimet	11	32	22	15	3	17	83	109
Pelikonsolit	31	21	5	1	0	44	57	74
Tietokone	15	37	12	6	4	26	74	97
Älylaitteet	8	21	30	13	15	13	87	114
Muut	4	0	1	1	0	95	5	7

Taulukko 4. Lasten medialaitteiden käyttö viikossa

Yllä olevasta taulukosta 4 selviää, kuinka usein kyselyyn vastanneiden (N = 131) vanhempien lapset käyttivät eri medialaitteita. Tuloksista selviää, että televisiota katsoo päivittäin 70 % (n = 90) lapsista. DVD- ja/tai Bluray–soittimien käyttö on useimmilla viikoittaista tai harvemmin (32,8 %, n = 42). Pelikonsoleita käytetään harvemmin kuin kerran viikossa (21 %, n = 28) tai ei koskaan (31 %, n = 41). Avoimessa vastausvaihtoehdossa vastaajat kertovat, että VHS-soitinta käytetään muutaman kerran viikossa ja CD-soitinta käytetään useita kertoja viikossa.

Tilastollisesti erittäin merkitsevää eroavaisuutta muodostuu iän suhteessa DVD- ja/tai Bluray–soittimien käyttöön ($X^2 = 26,0$; $df = 2$; $p < 0,001$). Myös DVD- ja/tai Bluray–soittimien viikoittaisen käytön ristiintaulukoinnista ($X^2 = 38,5$; $df = 8$; $p <$

0,001 selviää, että 1-vuotiaat käyttävät DVD- ja/tai Bluray -soittimia vähemmän kuin 2-vuotiaat, ja 2-vuotiaat vähemmän kuin 3-vuotiaat (Taulukko 5).

			DVD- ja/tai Bluray -soittimien käyttöön kuluva aika viikossa					Yhteensä
			Ei koskaan	Kerran viikossa tai harvemmin	Muutaman kerran viikossa	Useita kertoja viikossa	Päivittäin	
Lapsen ikä	1 vuotta	Lukumäärä	10	5	3	0	0	18
		Riviprosentti	56 %	28 %	17 %	0 %	0 %	100 %
	2 vuotta	Lukumäärä	3	17	10	9	1	40
		Riviprosentti	8 %	43 %	25 %	23 %	3 %	100 %
	3 vuotta	Lukumäärä	1	20	16	11	3	51
		Riviprosentti	2 %	39 %	31 %	22 %	6 %	100 %
Yhteensä		Lukumäärä	14	42	29	20	4	109
		Riviprosentti	13 %	39 %	27 %	18 %	4 %	100 %

Taulukko 5. Iän vaikutus DVD- ja/tai Bluray -soittimien käyttöön viikoittain

Tarkempaan tarkasteluun otetaan kuitenkin televisio, sillä sen käyttö on suosittuempaa kuin muiden medialaitteiden. Alla olevassa taulukossa 6 on kerrottu iän vaikutus television katseluun viikoittain.

Televisio (N = 129)	1 vuotias (% , n = 25)	2 vuotias (% , n = 50)	3 vuotias (% , n = 54)
Ei koskaan	4	0	0
Kerran viikossa	4	4	0
Muutaman kerran viikossa	32	12	7
Useita kertoja viikossa	12	14	13
Päivittäin	48	70	80
Yhteensä	100	100	100

Taulukko 6. Iän vaikutus television käyttöön viikoittain

Kysymykseen vastanneiden vanhempien kolmevuotiaista kaikki (N = 54) katsovat televisiota muutaman kerran viikossa tai useammin (Taulukko 6). Kaksivuotiaista (N = 59) tulos ei juurikaan eronnut kolmivuotiaiden tuloksista, sillä 70 % (n

= 35) katsoo päivittäin televisiota. Yksivuotiaista (N = 25) vajaa puolet (48 %, n = 12) katsoo televisiota päivittäin. Television viikoittainen käyttö kasvoi iän mukaan.

Medialaite	0-1 tuntia (%)	1-2 tuntia (%)	2-3 tuntia (%)	Useita tunteja (%)	Puuttuvat vastaajat (%)	Yhteensä (%)	Vastaajat N=131
Televisio	52	34	9	2	3	97	127
DVD- ja/tai Bluray-soittimet	50	15	1	0	35	66	86
Pelikonsolit	26	2	0	0	72	28	37
Tietokone	50	3	0	0	53	47	70
Älylaitteet	67	7	0	0	26	74	97
Muut	2	1	0	0	98	2	3

Taulukko 7. Eri medialaitteiden käyttöaika päivittäin

Taulukko 7 kuvaa selvitystä lapsen medialaitteiden käytön päivittäisestä ajasta kuluttavaa aikaa. Vastausten perusteella (N=131) lapset käyttävät medialaitteita useimmiten 0–1 tuntia päivässä. Televisiota ja DVD- ja/tai Bluray-soittimia käytetään myös paljon 1–2 tunnin ajan (50 %, n = 65). 2 % (n = 2) vastaajista kertoo lapsensa katsovan televisiota useita tunteja päivässä, muita laitteita ei käytetä niin paljoa kerralla. Vanhemmat mainitsevat lastensa kuluttavan VHS- ja CD-soittimien parissa enintään kaksi tuntia päivässä.

			Television käyttöön kuluva aika päivittäin				Yhteensä
			0-1 tuntia	1-2 tuntia	2-3 tuntia	Useita tunteja	
Lapsen ikä	1 vuotta	Lukumäärä	19	3	2	0	24
		Riviprosentti	79 %	13 %	8 %	0 %	100 %
	2 vuotta	Lukumäärä	31	11	5	1	48
		Riviprosentti	65 %	23 %	10 %	2 %	100 %
	3 vuotta	Lukumäärä	18	31	5	1	55
		Riviprosentti	33 %	56 %	9 %	2 %	100 %
Yhteensä		Lukumäärä	68	45	12	2	127
		Riviprosentti	54 %	35 %	9 %	2 %	100 %

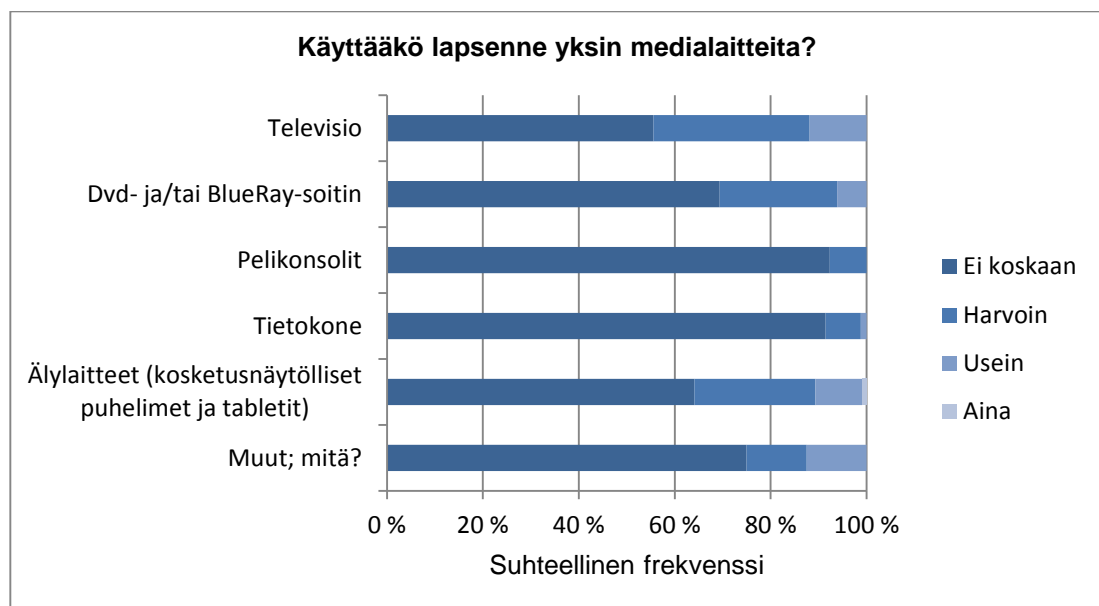
Taulukko 8. Television käyttöön kuluva aika päivittäin

Television päivittäistä käyttöaikaa tarkasteltaessa päivittäisen käytön ja iän välillä havaitaan tilastollisesti erittäin merkitsevää eroa ($X^2 = 21,5$; $df = 6$; $p < 0,005$). Taulukko 8 osoittaa lähemmin tarkasteltuna television katseluun kuluva aikaa eri ikäryhmissä päivittäin. 0–1 tuntia päivässä televisiota katsoo eniten 1-vuotiaat ja vähiten 3-vuotiaat. 1–2 tuntia päivässä katseluun kuluva aika on päinvastoin: 3-vuotiaat katsoivat eniten, ja 1-vuotiaat taas vähiten.

6.4 Median käytön rajoitus ja valvonta

Vastaajista ($N = 126$) 39 % ($n = 49$) kertoo, ettei heidän tarvitse rajoittaa lasten mediankäyttöä. Kyselyn tulokset kertovat, että eniten rajoituksia tarvitaan television kanssa (42 %, $n = 53$). Myös älylaitteiden käytössä rajoituksia on käytössä 30 %:lla ($n = 38$) vastaajista.

Tyttöjen ja poikien rajoituksia vertailtaessa 46 % ($n = 33$) tyttöjen ($N = 72$) vanhemmista sanoo, ettei heidän tarvinnut rajoittaa medialaitteiden käyttöä. Poikien vanhemmista ($N = 59$) samaa sanoo 28 % ($n = 16$).

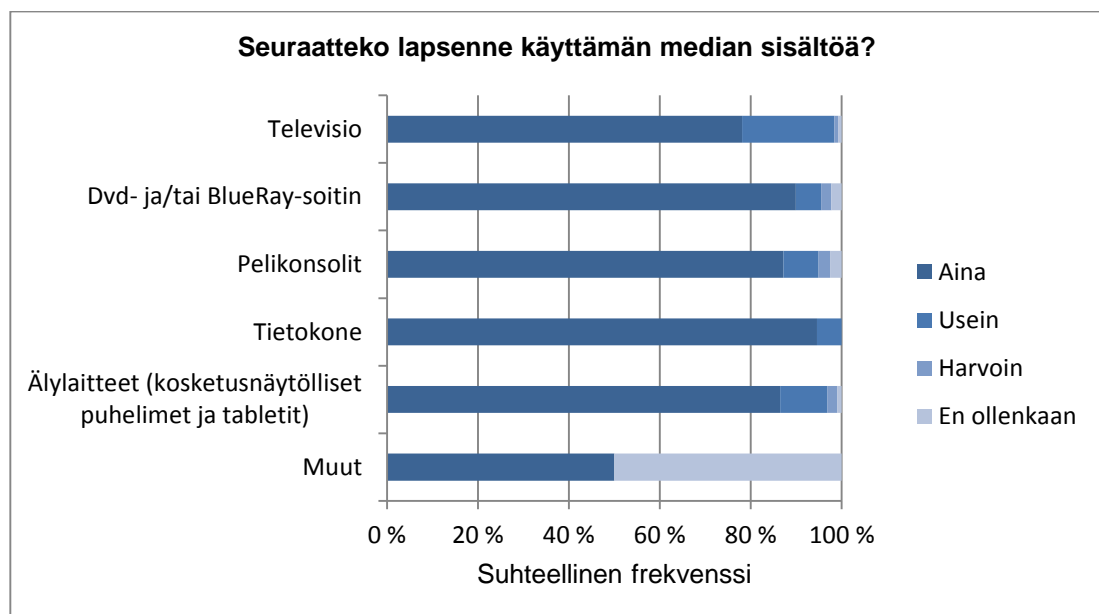

Kuvio 6. Lasten medialaitteiden käyttö yksin

Kuviossa 6 esitetään, kuinka usein lapset käyttävät medialaitteita yksin. Vastaajia kysymykseen on yhteensä 127. Vastaajista 71 % ($n = 91$) vastasi, ettei heidän lapsensa käytä yksin medialaitteita. Vastaajista 22 % ($n = 28$) kertoo lapsensa käyttävän medialaitteita vain harvoin yksin. Usein-kohdassa televisio ja älylaitteet

saivat eniten vastauksia (19,7 %, n = 25). Avoimessa vastausvaihtoehdossa vastaajat kertoivat, että VHS-soitinta katsottiin usein ilman vanhempaa tai vanhempia.

Kuvio 7 kertoo, kuinka vanhemmat seuraavat lasten mediankäyttöä. Kysymyksen vastasi 127 vanhempaa. Suurin osa heistä (86 %, n = 109) vastasi seuraavansa aina lapsen käyttämien medioiden sisältöä, ja 11 % (n = 14) vastasi usein. Loput 3 % (n = 4) jakautuvat melko tasaisesti vastauksiin harvoin ja en koskaan, mutta ainoastaan tietokoneen käytössä näihin ei tullut yhtään vastausta. Muutkohdan medialaitteiksi mainitaan esimerkiksi CD-soitin, ja sen sisältöä seurataan aina.

Kuvio 7. Lasten mediakäytön seuraaminen

Lapsen medialaitteiden käytöstä vastaajat (N=127) keskustelevat useimmiten puolisonsa kanssa (95 %, n = 121). Seuraavaksi eniten keskustelua aiheesta käydään ystävien kanssa (55 %, n = 70). Myös omien tai puolison vanhempien kanssa keskustellaan (35 %, n = 45). Neuvolan terveydenhoitajan kanssa lapsen medialaitteiden käytöstä on keskustellut vain 10 vastaajaa (8 %). Viisi vastaajista on keskustellut asiasta sosiaalisessa mediassa (4 %), ja Muut-kohdan vastaajat (1,6 %, n = 2) päiväkodin henkilökunnan kanssa.

6.5 Vanhempien median käyttö

Vanhempien omasta mediankäytöstä kysyttäessä vastaajista (N = 131) 62 % (n = 82) kertoo median käytön vähentyneen hieman tai paljon lasten myötä. 26 % (n = 34) kertoo, että median käyttö ei ole muuttunut. Vastaajista 11 % (n = 15) vastasi median käytön lisääntyneen lasten myötä. Keskiarvoksi vanhempien median käytöstä saatiin vähentynyt hieman.

Median käytön vähenemisen syiksi vastaajat kertovat, ettei aika riitä median käyttöön lastenhoidon ja kotitöiden ohessa, ja siksi medialaitteiden turha käyttö on vähentynyt. Vanhemmat kertovat viettävänsä mieluummin aikaa lasten kanssa leikkien ja näin näyttävänsä mallia lapsille median käytöstä. Kun medialaitteita käytetään, sieltä katsotaan vain lapsille sopivaa sisältöä, mikä myös osaltaan vähentää esimerkiksi television ohjelmatarjontaa iltaisin.

"Emme pidä tv:tä enää päällä taustalla, koska haluamme luoda lapsille rauhallisemman leikkiympäristön, emmekä halua lasten näkevän tv:stä heille sopimattomia ohjelmia. Toisaalta lasten tultua leikki-ikään ei ole enää aikaakaan käyttää mediaa yhtä paljon kuin ennen."

Vanhempia, jotka vastasivat, ettei median käyttö ole muuttunut lasten myötä, perustelevat, että median käyttöaika itsessään ei ole muuttunut, mutta sen painopiste on.

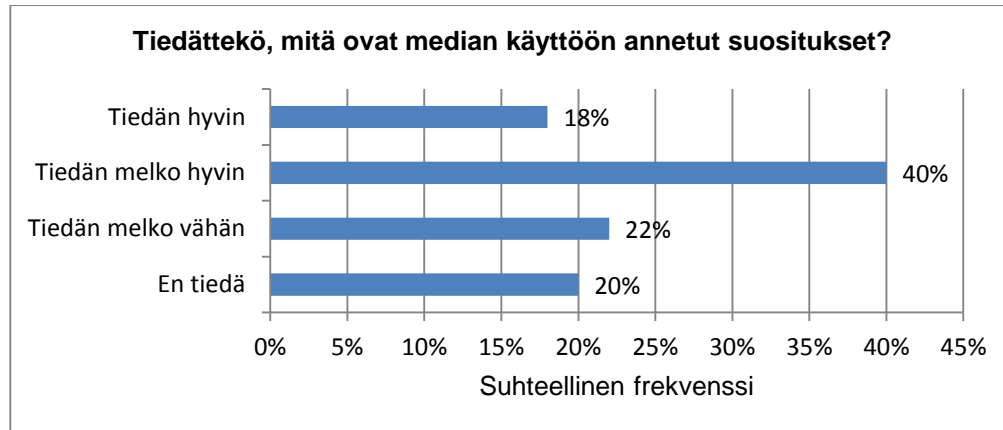
"Käytön määrä ei varmaankaan ole muuttunut, mutta ehkä nykyisin käytän enemmän älypuhelinia ja katson entistä vähemmän televisiota."

Median käytön lisääntymistä vastaajat perustelevat sillä, että pienten lasten kanssa vietetään aikaa paljon kotona, jolloin esimerkiksi televisio on usein auki, vaikkei sitä kukaan katsoisi. Eräs vanhempi kommentoi, että lasten kanssa lastenohjelmia katsoessa saa hetken rauhaa. Perusteluina kerrotaan myös, että lastenohjelmat ja -pelit ovat tulleet vanhempien ohjelmien ja pelien lisäksi, ja että Internetistä haetaan esimerkiksi ruokaohjeita ja uutisia.

"Kaikkien lapsiin liittyvien asioiden hoitaminen vaatii median käyttöä yhä enemmän (päivähoitoaikojen ilmoittaminen, neuvola-ajat, lääkäriajat, koulujen viestintä ym.). Lisäksi lasten kasvaessa erilaiset pelit tulevat kuvioon. Oma television katselu sen sijaan vähentynyt paljon."

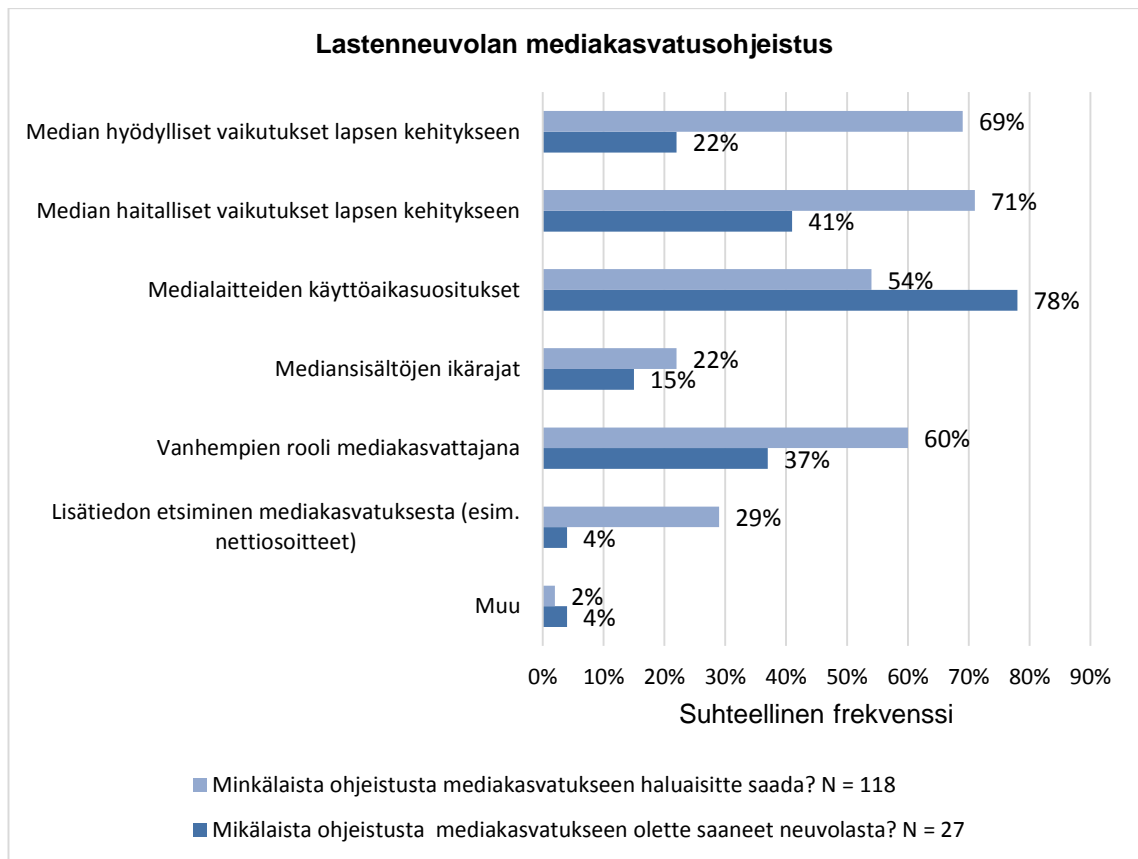
6.6 Ohjeistus median käytöstä

Median käytön suosituksista kysyttäessä (N = 131) vastaajista 40 % (n = 52) kertoo tietävänsä suositukset melko hyvin. Alla olevan kuvion 8 mukaisesti loput vastauksista jakautuvat tasaisesti kolmen muun vaihtoehdon välille.

Kuvio 8. Vanhempien tietämys median käytön suosituksista

97 % (n = 127) vastaajista (N = 131) kertoo, ettei ole kysynyt mediakasvatukseen liittyvistä asioista neuvolasta. Vain 3 % (n = 4) kertoo kysyneensä. Kysyttäessä mieluisinta tiedonlähdettä mediakasvatuksesta kysymykseen vastasi 122 vanhempaa. Vastaajista 73 % (n = 88) kertoo haluavansa saada tietoa neuvolasta. Lähes yhtä paljon vastaajista (64 %, n = 78) haluaa saada vastauksia Internetistä. Vertaistukiryhmät (9 %, n = 11) ja kirjallisuus (15 %, n = 18) eivät ole suosittuja tiedonlähteitä. Vastaajista 8 % (n = 10) on maininnut muut kohdassa varhaiskasvatuksen (muun muassa päivähoidon) tiedon lähteenä.

Kuvio 9. Vanhempien näkemys lastenneuvolan mediakasvatusohjeistuksesta

Kuvio 9 kuvaa lastenneuvolan jakamaa mediakasvatusohjeistusta. Eniten vanhemmat (N = 118) haluavat saada tietoa median hyödyistä (70 %, n = 82) ja haittavaikutuksista (71 %, n = 84) lapsen kehitykseen. Lähes puolet vanhemmista haluaa saada tietoa käyttöaika-suosituksista (54 %, n = 64) ja vanhempien roolista mediakasvattajana (60 %, n = 71). Vähiten tietoa halutaan mediasisältöjen ikärajoista (23 %, n = 27) ja lisätiedon etsimisestä (29 %, n = 34). Avoimessa kohdassa mainitaan, että lasten mediankäytön lisäksi lastenneuvoloissa tulisi keskustella vanhempien omasta mediankäytöstä.

80 % (n = 104) vastaajista (N = 130) kertoo, ettei ole saanut ohjausta neuvolasta. Neuvolasta saatu tieto (N = 27) on eniten median käyttöaika-suosituksia (78 %, n = 21). Vanhempien roolista mediakasvattajana (37 %, n = 10) ja median haitallisista vaikutuksista (41 %, n = 11) on saatu tietoa yhtä tasaisesti. Vähiten tietoa koetaan saatavaksi ikärajoista.

7 Johtopäätökset ja pohdinta

7.1 Kokemuksia lasten median käytöstä

Medialaitteet, erityisesti televisio, kuuluvat vastaajien jokapäiväiseen arkeen. Tätä kuvaa hyvin se, että jokainen tutkimukseen vastannut omistaa television. Televisio on korvannut radion, sillä se jätetään helposti auki taustalle, ja siten lapsen ruutuaika lisääntyy. Vastaajien lapsista 97 % katsoo televisiota; se vastaa Lasten mediabarometrin tuloksia, joiden mukaan vuonna 2010 yli kaksivuotiaista lapsista televisiota katsoi yli 90 % (Kotilainen 2011, 17).

Tässä tutkimuksessa vastaajien mukaan televisio on suosituin medialaite lasten keskuudessa. Television suosiota lisää monipuolinen kanavatarjonta, sekä erilaiset lisäviihdekanavat sekä paketit, kuten Elisa Viihde -palvelu, jotka tarjoavat paljon vaihtoehtoja katsottavaksi. Finnpanelin (2012) TV-mittaustutkimus vastaa tutkimustuloksiamme, sillä televisio on säilyttänyt suosionsa, vaikka muutkin medialaitteet ovat yleistyneet.

DVD- ja/tai Bluray-soittimien käyttö on tämän tutkimuksen mukaan vähäisempää kuin television ja älylaitteiden käyttö. Mahdollinen vaikutus DVD- ja/tai Bluray-soittimien vähäiselle käytölle voi löytyä esimerkiksi jo mainituista television kanavapaketeista. Myös lastenohjelmien ja elokuvien löytyminen Internetistä vähentää DVD- ja/tai Bluray-soittimien käyttöä, sillä Internetistä katsominen on helppoa tietokoneella tai älylaitteilla ilman erillisiä levykkeitä.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella yksilapsisista perheistä 40 % omistaa pelikonsolin, mutta vain 2 % lapsista käyttää sitä. Monilapsisista perheistä 66 % omistaa pelikonsolin, ja lapsista sitä käytti 21 %. Tuloksista voidaan siis sanoa, että mitä useampi lapsi pelikonsolin omistavassa perheessä on, sitä todennäköisemmin pienetkin lapset pelikonsolia käyttävät. Konsolien käyttö ei kuitenkaan ole kenelläkään vastaajalla päivittäistä; suurin osa vastaajista kertoo lapsen käyttäneen pelikonsolia kerran viikossa tai harvemmin.

Lasten mediabarometrin tuloksista selviää, että pelaaminen aloitetaan usein kolmen vuoden jälkeen (Kotilainen 2011, 30). Kuitenkin saatujen vastauksien mukaan jo 1-vuotiaista 14 % on käyttänyt pelikonsolia. Medialaitteiden yleistymisen,

sekä nykyaikaisten digilelujen ja lapsille tarkoitettujen älylaite-sovelluksien myötä pelaamisen aloittaminen on tehty helpommaksi. Tutkimuksesta ei selviä, huomioivatko vanhemmat älylaitteiden sovellukset tietokone- ja konsolipelien kaltaiseksi pelaamiseksi.

Tämän tutkimuksen perusteella 1–3 -vuotiasta kolmasosa käyttää tietokonetta. Tietokoneen käytön sisältöä ei tutkittu, mutta verrattaessa tutkimustuloksia Lasten Mediabarometriin löysimme tietokoneiden käyttöön kulutetun ajan olevan yhtäläinen. Tutkimuksessa tietokonetta käyttää noin 35 % joka ikäluokan lapsista. Tulokset vastaavat Lasten mediabarometrin tuloksia tietokoneiden käytöstä, vaikka siinä tietokoneen käyttöä on tutkittu vain Internetin käyttönä (Kotilainen 2011, 25).

Tästä tutkimuksesta on huomattavissa älylaitteiden käytön yleisyys; yli 90 % vastaajista omistaa älylaitteen, ja näissä perheissä myös lapset käyttävät älylaitteita. Älylaitteiden käytön yleisyys näkyy myös siinä, että 18 % lapsista käyttää älylaitteita päivittäin. Iällä tai sisaruksilla ei ole merkitystä älylaitteiden käytön tai seuraamisen kanssa; joka ikäluokassa vastaukset ovat hyvin yhteneviä.

Älylaitteet mainitaan television jälkeen lapsen mieluisimmaksi medialaitteeksi tämän tutkimuksen kyselyn perusteella. Älylaitteiden suosiota lasten keskuudessa voidaan selittää niiden yleisyydellä perheissä, sekä sillä, että älylaite on helppo ottaa mukaan lapsen viihdykkeeksi esimerkiksi autoon.

Tutkimuksen mukaan iällä on selvä yhteys lapsen medialaitteiden yksin seuraamiseen: mitä vanhempi lapsi on, sitä useammin hän seuraa yksin eri medialaitteita. On hyvä kuitenkin, että vanhemmista 71 % (n = 91) seuraa lasten medialaitteiden käyttöä, eikä lapsi jää medialaitteiden ja -sisällön kanssa valvomatta. Kuitenkaan pelkkä lapsen kanssa median sisällön seuraaminen ei välttämättä riitä, vaan lapsi voi tarvita sisällön tulkitsemiseen aikuista.

Tämän tutkimuksen tuloksien mukaan television käyttöön päivittäin kuluva aika lisääntyy sitä mukaan, mitä vanhempi lapsi on. Voisiko tämä johtua esimerkiksi siitä, että 1-vuotiaan mielenkiinto kohdistuu enemmän motoriikkaan, kun taas 3-vuotiaan esimerkiksi kognitiivisiin taitoihin ja mielikuvitukseen, joita medialaitteet lapselle tarjoavat? 3-vuotias lapsi osaa vaatia saada katsoa televisiota ja jaksaa

myös olla pidempiä hetkiä paikallaan. Siksi televisioonkin pystyy keskittymään kauemmin.

1-vuotiaat ovat tämän tutkimuksen mukaan enemmän median seuraajia kuin käyttäjiä, toisin kuin 2–3 -vuotiaat. Syynä tähän voi olla se, etteivät 1-vuotiaat vielä osaa pyytää vanhempia käynnistämään medialaitteita heille, mutta 2–3 -vuotiaat osaavat jo pyytää sekä osittain itsenäisesti käynnistää medialaitteita. 2–3 -vuotiaalle on myös voinut muodostua jo suosikkiohjelmia ja -pelejä. Sisaruksilla on vaikutusta myös lasten medialaitteiden sivusta seuraamiseen, sillä sisarukselliset lapset seuraavat enemmän medialaitteita sivusta kuin perheen ainoat lapset. Poikkeuksena tästä yli 90 % kaikista lapsista seuraa televisiota riippumatta sisaruksista tai niiden määrästä.

Useimmat tässä tutkimuksessa mukana olleet lapset käyttävät medialaitteita 0–2 tuntia päivässä. Se jää ruutuaikasuosituksen rajoihin. Käytetyimmät medialaitteet ovat televisio ja älylaitteet, ja näiden käyttöä myös rajoitetaan eniten. Vastaajista 40 % kertoo, ettei rajoittamista tarvita. Lasten mediabarometrin mukaan 0–2 vuotiaiden lasten mediankäyttöä rajoitetaan 80 %:ssa perheistä (Kotilainen 2011, 24). Tämä osoittaa sen, että vanhemmat kiinnittävät huomiota lastensa mediankäyttöön. Tutkimuksen mukaan poikien medialaitteiden käyttöä täytyy rajoittaa enemmän kuin tyttöjen. Tuloksista ei kuitenkaan selviä, kuinka tyttöjen ja poikien rajoittaminen eroavat toisistaan.

Suurin osa tutkimuksen vastaajien lapsista ei koskaan käytä medialaitteita yksin. Lähes kaikki vastaajat kertovat myös seuraavansa aina tai usein lapsensa seuraaman median sisältöä. Tulos on positiivinen, sillä lapsillekin suunnatussa mediasisällössä voi olla pelottavia tai lapselle vieraita asioita, jotka olisi hyvä kohdata vanhempien kanssa.

Tutkimuksen mukaan vastaajien oma mediankäyttö vähentyy lapsen tai lapsien syntymän myötä. Mainittuja luonnollisia syitä ovat esimerkiksi lapsien kanssa vietetty aika ja lisääntynyt kotitöiden määrä. Osa vastaajista kertoo tiedostavansa television vaikuttavan lapseen, ja siten sekin on tekijänä mediankäytön vähentämisessä. Tämä kertoo siitä, että vanhemmillä on jo jonkinlaista tietoa pienten lasten mediakasvatuksesta.

Tutkimukseen vastanneista 10 % kertoo oman median käytön lisääntyneen lapsen myötä. Painopiste televisiosta on siirtynyt älylaitteiden ja tietokoneiden käyttöön arjen keskelle. Osa vastaajista pitää medialaitteita lasten viihdytysvälineinä, jotta vanhemmilla olisi aikaa hengähtää. Tutkimuksesta ei selviä, miten ja kuinka paljon medialaitteita käytetään lapsenvahteina ja minkälaisia vaikutuksia sillä on lapseen.

7.2 Kokemuksia lastenneuvolan ohjeistuksesta

Vastaajista vain 3 % kertoo kysyneensä lastenneuvolan terveydenhoitajilta mediakasvatukseen liittyvistä asioita. Keskustelun aloitus mediakasvatuksesta terveydenhoitajan kanssa voi tuntua vanhemmista hankalalta tai tarpeettomalta, jos lapsen mediankäytössä ei näe ongelmaa. Terveydenhoitajan aktiivisuus asian esiin tuomisessa on merkittävää, jotta keskusteluissa saadaan selkeä kuva lapsen median käytöstä.

Vastaajista 80 % kertoo, ettei ole saanut neuvolasta tietoa mediakasvatuksesta. Kuitenkin 88 % vanhemmista haluaisi saada enemmän tietoa terveydenhoitajilta. Mediakasvatus kuuluu varhaiskasvatuksen toimenkuvaan enemmän kuin terveydenhoitotyöhön, mutta silti vain 8 % haluaa saada mediakasvatukseen liittyvää tietoa päivähoidosta.

Vaikka kasvatuksen päävastuu on aina vanhemmilla, vastuu mediakasvatuksesta kuuluu monelle eri taholle. Lastenneuvoloitten terveydenhoitajien tietämyksen mediakasvatuksesta tulisi olla ajantasaista, jotta ristiriitoja eri tahojen välillä ei syntyisi. Olisiko lastenneuvolan hyvä tehdä varhaiskasvatuksen, kuten päiväkotien kanssa yhteistyötä enemmän mediakasvatuksen osalta? Olisiko mahdollista luoda toimiva yhteistyösuhde, josta niin lastenneurolat, varhaiskasvatus, kuin perheetkin hyötyisivät?

Koska medialaitteet ja niiden käyttö ovat lisääntyneet, on todennäköistä, että vanhemmat haluavat tietää sen vaikutuksista lapseen. Tuloksien mukaan vanhemmat haluaisivatkin saada enemmän tietoa median vaikutuksista lapsen kehitykseen sekä omasta roolistaan mediakasvattajina. Käyttöaikaosuus vanhemmat kertoivat tietävänsä jo melko hyvin. Mediakasvatus jää vanhempien kiinnos-

tuksesta huolimatta vähälle huomiolle lastenneuvoloissa. Lasten terveystarkastuksien runko-ohjelmassa tulisikin korostaa mediakasvatuksen merkitystä, jotta se tulisi systemaattisemmin huomioitua.

Mediakasvatus käsitteenä saattaa olla vanhemmille vieras, vaikka sitä kasvatuksessa jo jollain tasolla käytetäänkin. Tutkimus on toivottavasti herättänyt vanhempia miettimään mediakasvatuksen sisältöä. Vanhempien tulisi pohtia mediankäyttöään nähdäkseen oman tapansa käyttää medialaitteita. Kun vanhemmat tietävät roolinsa mediakasvattajana, lapsenkin on helpompi omaksua mediakasvatuksen tarkoitusta.

Vastaajien omien sanojen mukaan vanhempien tulisi harjoitella omaa mediankäyttöä, sillä se auttaa lapsen mediakasvatuksessa. Jos vanhemmat eivät itse ymmärrä mediaa, on vaikea opettaa lasta käyttämään sitä turvallisesti. Voisiko siis lapsiin kohdistuvan mediakasvatuksen muuttaa koko perhettä koskevaksi asiaksi?

Vanhemmista 42 % kertoo tietävänsä huonosti tai ei ollenkaan median käyttöön annettuja suosituksia. Median käyttöön tehtyjä suosituksia on melko vaikea löytää Internetistä, eikä vanhemmille suunnattuja ohjeistuksia juuri ole näin pienille lapsille saatavilla. Toisaalta nykyaikaisten hakupalveluiden kautta on helppo etsiä tietoa Internetistä, mutta tiedon luotettavuutta on joskus vaikea määrittää. Tämänkin vuoksi terveydenhoitajan olisi hyvä ohjeistaa vanhempia median käytössä. Annettujen suosituksien tietäminen parantaisi vanhempien mahdollisuuksia kasvattaa lapsista vastuullisia mediankäyttäjiä.

Lastenneuvoloiden terveydenhoitajien päätehtävänä ei ole toimia mediakasvattajina. Terveydenhoitajan tulisi silti tietää mediakasvatuksen sisältö, jotta siitä keskusteleminen olisi luontevaa. Tietoa tulisi tarjota nykyistä enemmän vanhemmille tai antaa heille esimerkiksi luotettavien Internet-sivujen osoitteita, joista he voivat hakea tietoa itsenäisesti. Tällä hetkellä vanhemmille jaettu tieto Eksoten alueen lastenneuvoloissa on median käytön ruutuaikasuosituksia, joita vanhemmat kertoivat tietävänsä.

7.3 Tuloksien yhteenveto

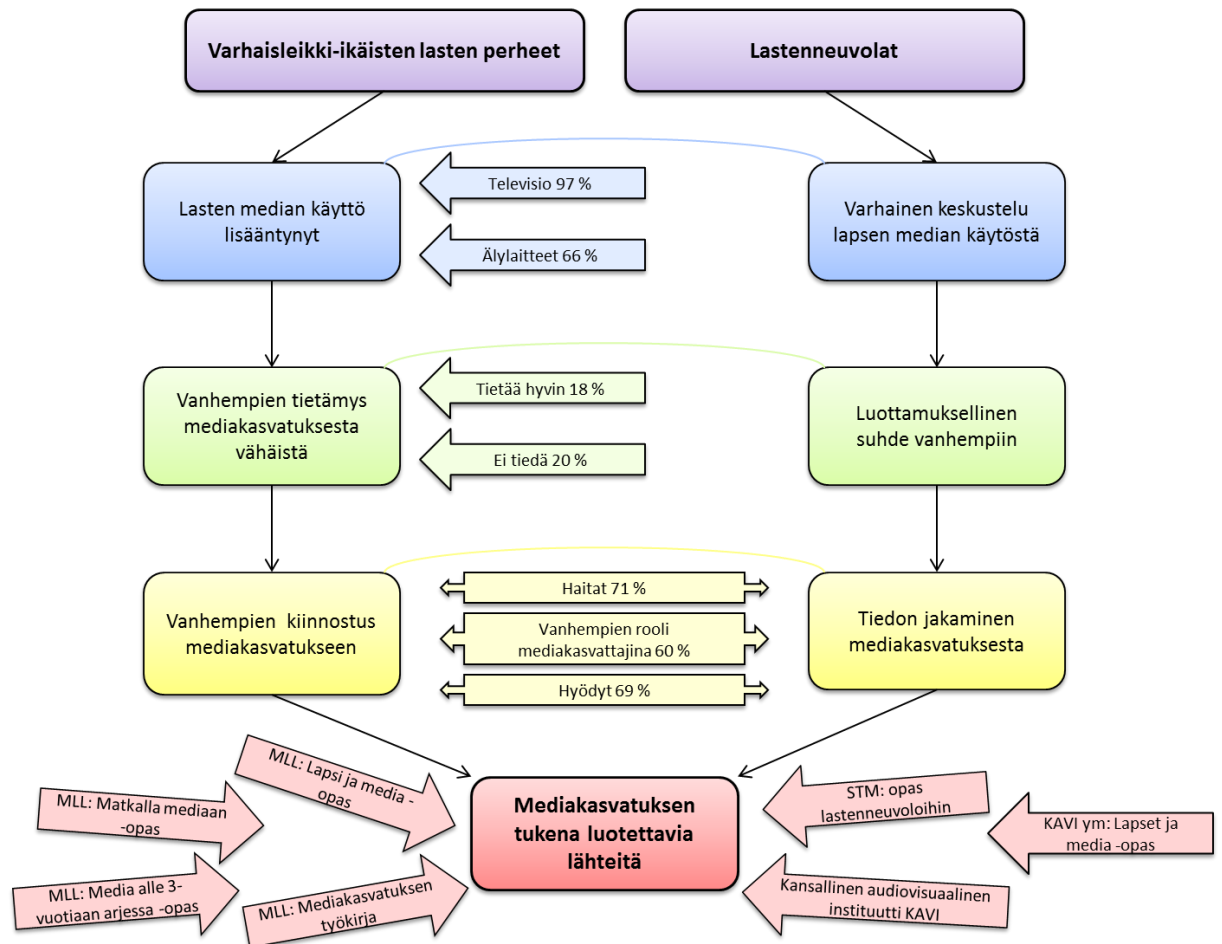
Lapselle mielekkäitä oppimistilanteita ovat monet arjen tilanteet, kuten kotitöiden lomassa annetut tehtävät (Nettineuvo 2006a). Kun arkeen sisältyy paljon eri medioiden käyttöä, jää lapsilta arjen tilanteiden opettelu vähemmälle. Tämän vaikutuksista lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen ei ole vielä tietoa, joten vanhempien ja terveydenhoitajien tulisi kiinnittää asiaan erityistä huomiota.

Mahdollisimman aikainen huomion kiinnittäminen lapsen median käyttöön ennaltaehkäisee ongelmia. Terveydenhoitajan olisikin suositeltavaa ottaa mediankäyttö sekä sen hyödyt ja haitat puheeksi lapsen täyttäessä kaksi vuotta. Aiheeseen tulisi myös palata myöhempien terveystarkastuksien yhteydessä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004a, 209.) Tutkimustulosten mukaan lapset käyttävät medialaitteita jo 1-vuotiaana, joten median puheeksi ottaminen neuvoloissa tulisi ajoittaa mahdollisimman aikaiseen vaiheeseen; asiasta voisi keskustella vanhempien kanssa jo ennen kuin lapsi syntyy. Tällöin terveydenhoitajan rooli terveydenedistäjänä ja sairauksien ennaltaehkäisijänä toteutuisi.

Sekä älylaitteiden sekä tietokoneiden käyttöaste on tuloksien mukaan suuri jo 1–3 -vuotiaiden keskuudessa. Uudet medialaitteet, samoin kuin niiden käyttökin, ovat viime vuosina yleistyneet yhtä nopeasti. Kolmevuotiaan ymmärrys median sisällöstä on kuitenkin vielä heikohkoa, sillä lasten nopea medialaitteiden käytön oppiminen ei etene suhteessa median sisällön sisäistämiseen. Vanhempien tulisi seurata lasten käyttämän median sisältöä, jotta se on tarpeeksi soveliaista lapsen ikään ja kehitystasoon nähden (Salokoski 2005, 20).

Runsas mediankäyttö jo varhaisleikki-iässä saattaa ennakoida sitä, että opittu käytösmalli jatkuu läpi elämän. Mediakasvatuksen tiedostusta olisikin syytä suunnata vanhemmille, jotta he näyttäisivät mallia mediankäytössä ja myöhemmin pystyisivät opettamaan taitoja lapsilleen. Median käytön hyödyt ja haitat lapsen kehitykseen olivat vanhempien eniten toivomat aiheet, josta neuvolassa puhutaisiin mediakasvatuksen yhteydessä.

Tästä tutkimuksesta saatujen tuloksien perusteella on huolestuttavaa, että vain 3 % vanhemmista on kysynyt ja 20 % on saanut neuvoa neuvolasta mediakasvatuksesta. Tulevaisuudessa, median käytön yleistyessä entisestään jo pienillä lapsilla on todennäköistä, että prosenttiluvut kasvavat nykyisestä. Hyödyllistä olisi tässäkin asiassa ennaltaehkäisy, joka terveydenhoitajan työssä korostuu jo muutenkin.

Kuvio 10. Mediakasvatuksen polku

Tutkimuksen teorian, tulosten ja johtopäätösten avulla muodostettiin yhteenveto (Kuvio 10). Kuvioista nähdään varhaisleikki-ikäisten lasten perheiden sekä lastenneuvolan polku, jonka avulla päästään toimivaan mediakasvatukseen. Mediakasvatukseen on saatavilla useita luotettavia lähteitä, joista kuvioon on merkitty neljä tutkimuksessa esiteltyä sivustoa.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen kokonaisluotettavuus jaetaan reliabiliteettiin sekä validiteettiin (Heikkilä 2008, 185). Reliabiliteetti eli tutkimusmenetelmän luotettavuus kertoo, kuinka hyvin kysely- tai tutkimusmenetelmä voi saavuttaa mitattavia tuloksia (Anttila 2006, 515–517). Heikkilän (2008, 187) mukaan mittaus- ja aineiston käsitteilyvirheet voivat heikentää reliabiliteettia. Muun muassa taulukot ja suorat jakaumat on tehty IBM SPSS Statistics 22-ohjelman avulla, mikä minimoi mahdolliset mittausvirheet tässä tutkimuksessa. Oma ajattelu sanallisesta arvioista voi kuitenkin heikentää tutkimuksen reliabiliteettia.

Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota kyselyn kysymyksiin ja niiden jaotteluun. Kaikki kyselyn kysymykset vastasivat tutkimuskysymyksiin, ja se tukee tutkimuksen validiteettia eli pätevyyttä. Validiteetti tarkoitus on selvittää mittaako tutkimus sitä, mitä on tarkoitus mitata. Se muodostuu mittausajan, mittaustapahtuman, mittarin itsensä, vinoutumien sekä koehenkilöiden osallistumisten perusteella. (Anttila 2006, 514.) Kuusi 1–3 -vuotiaan lapsen vanhempaa testasi kyselyä ennen sen julkaisemista. Mittausajankohta valittiin niin, etteivät vanhempien talvilomat vaikuttaisi tutkimukseen. Vinoutumien mahdollisuutta pienennettiin pitkällä vastausajalla.

Sähköisen aineiston keruussa riskinä on vastaajien alhainen määrä. Saatekirjeen paperinen versio ja linkin siirtäminen Internetiin on voinut vähentää vastaajien kiinnostusta kyselyyn. Täydensimme saatekirjeiden jakoa sähköisellä versiolla, jotta vastaajan olisi vaivattomampi saavuttaa kysely. Kyselylinkin jakaminen hyvis.fi -sivustolla mahdollisti myös ilman saatekirjettä jääneen vastaajan vastaamisen kyselyyn.

Kyselyn otokseen saattoi vaikuttaa myös se, että Eksoten alueella järjestettiin samaan aikaan kyselyitä pienten lasten vanhemmille. Kyselyn vastaaminen ei ollut riippuvainen vuorokauden ajasta, ja se antoi vastaajalle mahdollisuuden valita vastausajankohdan.

Vastaajat pysyivät koko tutkimuksen ajan anonyymeinä. Yksittäisistä vastauksista oli mahdotonta päätellä vastaajan henkilöllisyyttä. Työelämän toiveesta huolimatta paikkakuntakohtaisia eroavaisuuksia ei tutkittu, sillä henkilöllisyyden

salassa pitämiseksi kyselyssä ei pyydetty kertomaan asuinpaikkaa. Pienillä paikkakunnilla on vain vähän 1–3 -vuotiaita, jolloin vastauksien perusteella olisi ollut mahdollista päätellä vastaajan henkilöllisyys.

Vastaajamäärät kasvoivat tasaisesti iän mukaan. Ero voi johtua siitä, että päiväkotien työntekijät olivat motivoituneempia jakamaan saatekirjeitä kuin lastenneuvolan terveydenhoitajat, joilla lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyy paljon muuta-kin muistettavaa. 1-vuotiaiden lasten vanhemmat eivät välttämättä pidä mediakasvatusta ajankohtaisena, ja myös se saattoi vaikuttaa kyseisen ikäluokan vastaajien vähyyteen.

Mahdollisesti vastaajamäärä saattaa olla rajautunut vain mediasta kiinnostuneisiin. Vastaajat olivat suurimmaksi osaksi äitejä. Kertooko tämä siitä, että äidit ovat kiinnostuneempia mediakasvatuksesta kuin isät? Aiheen sensitiivisyys on voinut sulkea potentiaalisia vastaajia tutkimuksen ulkopuolelle, sillä media käsitellään usein negatiiviseen sävyyn lapsen kehityksestä puhuttaessa. Mediakasvatuksen suositusten ihannoiti saattoi vääristää vanhempien näkemyksiä lapsen mediakäytöstä.

Useissa sanallisissa vaihtoehdoissa käytettiin yleisesti käytettyjä termejä, kuten usein, harvoin, aina ja ei koskaan. Jokainen vastaaja on määrittänyt näiden vastausvaihtoehtojen rajat itse, mikä on saattanut vääristää tutkimustuloksia. Tavoitteena oli kuitenkin saada suuntaa antavaa tietoa, jolloin sanalliset vaihtoehdot tukivat tavoitteita.

Kysymykset 17 ja 18, joissa tarkasteltiin vastaajien kantaa mediakasvatuksen tärkeydestä, osoittautuivat väärinymmärretyksi. Saimme kysymyksestä vastauksia kahteen erilaiseen kysymykseen: 1) Kuinka tärkeää median käyttö on lapsen kasvamisen ja kehityksen tukena? ja 2) Kuinka tärkeää mediakasvatus eli tiedon ja vaarojen ymmärtäminen on lapsen kehityksen kannalta? Vanhemmat ovat pohtineet kysymystä median tärkeydestä viihdevälineenä sekä kasvatuksellisenä välineenä. Tämän vuoksi vastaukset olivat epäluotettavia, eikä niitä hyödynnetty analysoitaessa.

Tutkimuksessa huomiota on kiinnitetty erityisesti tarkkuuteen, huolellisuuteen sekä rehellisyyteen. Tutkimustuloksissa tulee olla tarkka; niitä ei saa vääristää tai

suurennella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 27—29.) Tarkasti merkitty lähdeaineisto vähentää plagioinnin mahdollisuutta. Plagiointi tarkoittaa toisen henkilön tuottaman tekstin julkaisemista ilmoittamatta alkuperäisen tuottajan tietoja. (Lehto 2012.) Kuitenkin plagiointi on vaikeasti määriteltävissä, sillä lähes jokainen teksti perustuu aikaisempiin tutkimuksiin (Mäkinen 2006, 158). Tutkimusraportissa on kunnioitettu alkuperäisen tuottajan materiaalia merkitsemällä lähdemerkinnät oikein. Ennako-oletukset tai henkilökohtaiset käsitykset eivät myöskään ole muuttaneet tai vääristäneet tutkimusaineistoa ja tuloksia.

Tämän tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää, sillä vastaajamäärä jäi pieneksi suhteessa Eksoten alueella asuvien 1–3 -vuotiaiden lasten perheiden lukumäärään. Tulosten avulla saatiin kuitenkin suuntaa antavaa tietoa varhaisleikki-ikäisten median käytöstä.

7.5 Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen tulokset kuvaavat medialaitteiden olemassa oloa ja niiden käyttöä nykyään. Jos medialaitteet yleistyvät, ne tulevat korostumaan entistä enemmän myös lasten kehityksessä. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää kiinnittää huomioita mediakasvatuksen tukemiseen, jotta lapsi pääsee tutustumaan turvallisesti median monipuoliseen maailmaan.

On hienoa, että valtakunnallisessa asetuksessa on huomioitu median merkitys jo varhaisleikki-ikäiselle. Laajassa terveystarkastuksessa mediakasvatus tulee esiin muun muassa kysymyksenä ruutuajasta fyysisen aktiivisuuden yhteydessä (Mäki, Wikström, Hakulinen-Viitanen & Laatikainen 2011, 154). Jos mediakasvatus ei ole mainittu ohjeiden mukaisessa kohdassa, onko mahdollista, että terveydenhoitaja sivuuttaa mediakasvatuksen kokonaan? Tuskin terveydenhoitajat kuitenkaan tietoisesti tai tahallisesti jättävät varhaisleikki-ikäisten mediakasvatusta huomioimatta.

Nykyään teknologia kehittyy nopeasti, ja siksi mediakasvatuksen huomioiminen on tarpeellista. Tästä tutkimuksesta saatu tieto auttaa lastenneuvoloiden terveydenhoitajia keskustelemaan perheiden kanssa mediakasvatuksesta jo ensimmäisestä ikävuodesta lähtien. Ihanteena olisikin yhteneväinen käytäntö mediakasvatuksen osalta Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksesta.

Tutkimuksen toivotaan antavan terveydenhoitajille innostusta keskusteluun lasten ja nuorten mediakasvatuksesta. Tutkimuksesta on saatu hyödyllistä tietoa 1–3-vuotiaiden lasten median käytöstä ja vanhempien kokemuksia mediakasvatuksen ohjauksesta Eksoten lastenneuvoloissa. Tulosten perusteella nykyiset terveydenhoitajat voivat kehittää tietouttaan mediakasvatuksesta ja sen tiedon jakamista.

Tutkimuksen tuloksien pohjalta jäi paljon avoimia kysymyksiä, joihin kaivataan tarkentavia vastauksia. Media muuttuu jatkuvasti, joten jatkotutkimusta olisi syytä tehdä varhaisleikki-ikäisten lasten mediasuhteista sekä varhaisleikki-ikäisille lapsille suunnatusta mediasisällöistä. Olisi kiinnostavaa myös tietää, millaista vaikutusta median sisällöillä on lapsen kehitykseen.

Tutkimuksestamme selvisi myös, että terveydenhoitajan aloittama keskustelu lasten mediankäytöstä on erittäin vähäistä. Yksi jatkotutkimusaihe voisikin olla toiminnallinen opinnäytetyö mediakasvatuksen ja median käytön puheeksi oton tukemisesta. Terveydenhoitajilla on käytössään MLL:n mediakasvatusta tukevat oppaat, mutta ne ovat suunnattu pääasiassa kouluikäisille. Varhaisleikki-ikäisille ei ole siis tehty ohjeistusta mediakasvatukseen.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien suositellaan lisäämään ja ylläpitämään omia medianluku-, käyttö- ja mediakasvatustaitojaan. Tiedon avulla he pystyvät käsittelemään median luomaa informaatiota, tunteita sekä tietoja paremmin. (Niinistö & Ruhala 2007, 133.)

Kuvat

Kuva 1. Vanhemmuuden roolikartta (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013), s. 12

Kuva 2. Sisältösymbolit ja selvennykset (Kuvaohjelmalaki 2011), s. 16

Kuva 3. Ikärajasymbolit ohjelmien ikärajasuositukseen (Kuvaohjelmalaki 2011), s. 16

Kuva 4. Ikärajasymbolit pelien ikärajasuositukseen (Pan European Game Information), s. 16

Kuviot

Kuvio 1. Median vaikutus tiedolliseen kehitykseen, mukailten Mustosta (2002, 59), s. 17

Kuvio 2. Median vaikutus sosiaaliseen kehitykseen, mukailten Mustosta (2002, 62), s. 18

Kuvio 3. Median vaikutus tunne-elämän kehitykseen, mukailten Mustosta (2002, 62), s. 20

Kuvio 4. Vastaajien kotona olevat medialaitteet, s. 29

Kuvio 5. Mieluisimmaksi koettu mediallyte, s. 30

Kuvio 6. Lasten medialaitteiden käyttö yksin, s. 35

Kuvio 7. Lasten mediakäytön seuraaminen, s. 36

Kuvio 8. Vanhempien tietämys median käytön suosituksista, s. 37

Kuvio 9. Vanhempien näkemys lastenneuvolan mediakasvatusohjeistuksesta, s. 38

Kuvio 10. Mediakasvatuksen polku, s. 45

Taulukot

Taulukko 1. Kyselyn sisältö, s. 25

Taulukko 2. Sisarusten vaikutus pelikonsolin omistamiseen, s. 29

Taulukko 3. Sisarusten vaikutus pelikonsolin käyttöön, s. 30

Taulukko 4. Lasten medialaitteiden käyttö viikossa, s. 31

Taulukko 5. Iän vaikutus DVD- ja/tai Bluray -soittimien käyttöön viikoittain, s. 32

Taulukko 6. Iän vaikutus television käyttöön viikoittain, s. 32

Taulukko 7. Eri medialaitteiden käyttöaika päivittäin, s. 33

Taulukko 8. Television käyttöön kuluva aika päivittäin, s. 33

Lähteet

- Anderson, C.A., Gentile, D.A. & Buckley, K.E. 2008. Suom. Pakkala, P. Kuvista teoiksi. Väkivaltapeliin vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Helsinki: Like: Suomen rauhanpuolustajat.
- Andersson, C., Berkowitz, L., Donnerstein, E., Huesmann, R., Johnson, J., Linz, D., Malamuth, N. & Wartella, E. 2003. The influence of media violence on youth. *Psychological Science in the Public Interest*. Vol. 4/2003. 81–110. http://psi.sagepub.com/search/results?fulltext=infants+and+media&x=0&y=0&submit=yes&journal_set=sppsi&src=selected&andorexact-fulltext=and. Luettu 20.9.2013.
- Anttila, P. 2006. 2.painos. Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi.
- Buckingham, D. 2003. Media Education. Literacy, learning and contemporary culture. Cambridge, Polity Press.
- Einon, D. 2001. Lapsen hoito ja kehitys. Helsinki: Otava.
- Emmers-Sommer, T.M. & Allen, M. 1999. Surveying the effect of media effects: a meta-analytic summary of the media effects research in “human communication research”. *Human Communication Research*, 25(4), 478–497. <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/119075808/PDFSTART>. Luettu 13.10.2013.
- Finnpanel. 2012. Television katseluun käytetty aika ikäryhmittäin keskimääräisenä päivänä. Television katselu Suomessa 2011. http://www.finnpanel.fi/lataukset/tv_vuosi_2012.pdf. Luettu 23.11.2013.
- Hakkarainen, P. 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Juva: PS-kustannus.
- Hakkarainen, P. 2004. Leikki lasten toimintana. Teoksessa: Piironen, L. (toim.) *Leikin pikkujättiläinen*. Porvoo: WSOY, 160–167.
- Hankala, M., Kiviuru, U-M. & Kotilainen, S. 1999. Mediakasvatus. Helsinki: Edita.
- Heikkilä, T. 2008. 7.painos. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Helenius, A. 2004. Leikin syntymäsijoilla. Teoksessa: Piironen, L. (toim.) *Leikin pikkujättiläinen*. Porvoo: WSOY, 14–21.
- Herkman, J. 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.
- Hermanson, E. 2012. Vanhemmuuden roolikartta. http://www.terveyskirjasto.fi/terveysportti/tk.koti?p_artikkeli=kot00206&p_teos=kot&p_osio=104&p_selaus=. Luettu 20.11.2013.

- Hermanson, E., 2007. Lapsiperheen oma kirja. Duodecim. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. 15–17. painos. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy Tammi.
- Hännikäinen, M. 2004. Leikki lasten oppimisympäristönä. Teoksessa: Piironen, L. (toim.) Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY, 360–367.
- Ivanoff, P., Kitinoja, H., Palo, R., Risku, A. & Vuori, A. 2001. 3. painos. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: WSOY.
- Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.
- Kananen, J. 2011. Kvantti – kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen yliopiston paino Oy – Juves Print.
- Kangas, S., Lundval, A. & Sintonen, S. 2008. Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Liikenne- ja viestintäministeriö. Lasten ja nuorten mediaforumi. http://www.lvm.fi/docs/fi/22170_DLFE-4803.pdf. Luettu 15.12.2013.
- Kaskela, M. & Välimäki, A-L. 2006. Varhaiskasvatus, Tietoa pienten lasten vanhemmille. Terveystieteiden tutkimuskeskus. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/f700d1fd-4540-47de-9d69-ae439f0731f5>. Luettu 25.8.2014.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Koivusalo-Kuusivaara, R. 2007. Lapset, media ja symbolinen vuorovaikutus. Suomalaisten, englantilaisten ja saksalaisten lasten mediasuhteen tarkastelua. Helsinki. Helsingin Yliopisto: Viestinnän laitos. 1457–2184.
- Koponen, A. Osastonhoitaja. Lappeenrannan keskustan hyvinvointineuvola, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Lappeenranta. 4.11.2013. Henkilökohtainen tiedonanto.
- Kotilainen, S. 2011. Lasten mediabarometri 2010: 0-8 -vuotiaiden lasten median käyttö Suomessa. Mediakasvatusseuran julkaisu 1/2011. <http://www.media-kasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-6-9.pdf>. Luettu 15.11.2014.
- Kotilainen, S., Kupiainen, R., Niinistö, H. & Pohjola, K. 2006. Mediakasvatusta alle 8- vuotiaille. Keväällä 2006 toteutetun mediamuffinssi-kokeilun arviointia. Tampere. Journalismin yksikkö. Tampereen Yliopisto. <http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/julkaisut/Muffinssi%20verkkoon.pdf>. Luettu 6.11.2013.
- Kupiainen, R., Luostarinen, H., Noppari, E. & Uusitalo, E. 2008. "Mä oon nyt online!" Lasten mediaympäristön muutoksessa. Journalismin tutkimusyksikkö. Tiedotusopin laitos. Tampereen Yliopisto.
- Kuutti, H. 2012. Uusi mediasanasto. Jyväskylä: MediaDoc Oy.

Kuvaohjelmalaki. 17.6.2011/710. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110710>. Luettu 4.11.2013.

Lapsi ja media–opas vanhemmille. 2006. Mannerheimin lastensuojeluliitto. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/4a03e326abe43f1e152d4de369f9cb2e/1385300378/application/pdf/4940229/Lapsi%20ja%20media%20-opas%20vanhemmille.pdf>. Luettu 23.11.2013.

Lehto, J. 2012. Tieteellisen kirjoittamisen ohjeita: essee, proseminaari, kandidaatintutkielma ja pro gradu –tutkielma. Helsingin Avoin Yliopisto. http://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/kasvatustieteet/essee_ohjeet.htm. Luettu 21.9.2013.

Liira, K. 2013. Terveystarkastaja. Lappeenrannan keskustan hyvinvointineuvola. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri. Lappeenranta. 8.11.2013. Henkilökohtainen tiedonanto.

Martsola, R. & Mäkelä-Rönholm, M. 2006. Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Matkalla mediaan -opas perheen yhteiselle mediamatkalle. 2010. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/92d9b04a8db9610d5fa978e359ccbfa1/1416173582/application/pdf/11904112/Matkalla%20mediaan.pdf>. Luettu 16.10.2014

Mediakasvatus ja kuvaohjelmakeskus. 2013. Median vaikutukset. Mediasuojelu. http://www.meku.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=30:median-vaikutukset&catid=2:uncategorised&Itemid=386&lang=fi. Luettu 4.11.2013.

Mediakasvatusseura ry,. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus. & Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2012. Lapset ja media, kasvattajan opas. <http://www.meku.fi/lapsetjamedia2012.pdf>. Luettu 4.11.2013.

Mustonen, A. 2002. Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Mustonen, A. & Salokoski, T. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>. Luettu 4.11.2013.

Mäki, P., Wikström, K., Hakulinen-Viitanen, T. & Laatikainen, T. 2011. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Menetelmäkäsikirja. Tampere: Juvenes Print.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Mäkinen, T., Borodulin, K., Tammelin, T., Alapappila, A. 2011. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Menetelmäkäsikirja. Opas 14. Tampere: Juvenes Print.

Nettineuvo 2006a. Kasvu ja kehitys 1-3 v. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=581.5>. Luettu 10.11.2013.

Nettineuvo 2006b. Aistit ja puheen kehitys. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=583.5>. Luettu 25.11.2013.

Nettineuvo 2006c. Tahtominen, rajat ja säännöt 1-3 v. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=1860.5>. Luettu 25.11.2013.

Nettineuvo 2006d. Lapsi 1-3v. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=574.5>. Luettu 25.11.2013.

Nettineuvo 2006e. Terveysten seuranta 1-3v. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=599.5>. Luettu 17.11.2013.

Nettineuvo 2006f. Tunne-elämä ja vuorovaikutus 1-3 v. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=584.5>. Luettu 25.11.2013.

Nettineuvo 2006g. Hyvä kasvu- ja oppimisympäristö. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=606.5>. Luettu 26.11.2013.

Nettineuvo 2006h. Fyysinen kasvu- ja oppimisympäristö. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=608.5>. Luettu 26.11.2013.

Nettineuvo 2006i. Psyykinen kasvu- ja oppimisympäristö. <http://www.nettineuvo.fi/default.asp?link=609.5>. Luettu 17.11.2013.

Niinistö, H. & Ruhala, A. 2007. Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa: Kynälahti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim.). 2007. Näkökulmia mediakasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisuja. 1/2007. <http://www.mediaeducation.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>. Luettu 6.11.2013.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Hyvä medialukutaito – suuntaviivat 2013-2016. <http://www.minedu.fi/opencms/opencms/handle404?exporturi=/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/OKM11.pdf%20>. Luettu 6.11.2013.

Pan European Game Information. 2014. <http://www.pegi.info/fi/index/id/191/>. Luettu 10.9.2014.

Peura, J., Veikkolainen, A., Kankkonen, M. & Suutarla, A. 2006. Mediakasvatuksen työkirja. Mannerheimin lastensuojeluliitto. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/91faa4ab84764262126b077fdded800e/1385299398/application/pdf/11644135/JKK_MediaTK_pieni.pdf. Luettu 23.11.2013.

Pohtola, P. 2013. Alakoululaisten terveystietosaaminen ja median terveystietotilien kuudesluokkalaisten kokemina. Kasvatustieteen pro gradu tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41676/URN:NBN:fi:jyu-201306031879.pdf?sequence=1>. Luettu 2.11.2013.

- Riihelä, M. 2004. Elämä on ehkä sittenkin vain leikkiä. Teoksessa: Piironen, L. (toim.) Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY, 24–37.
- Salokoski, T. 2005. Tietokonepelit ja niiden pelaaminen. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Sinkkonen, J. 2004. Leikki on luovuuden äiti. Teoksessa: Piironen, L. (toim.) Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY, 68–77
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004a. Lastenneuvola lapsiperheen tukena. Opas työntekijöille. Helsinki. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3578.pdf&title=Lastenneuvola_lapsiperheiden_tukena_fi.pdf. Luettu 1.11.2013.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004b. Puolitoistavuotias lapsi neuvolassa. Lastenneuvolaopas. http://www.ebm-guidelines.com/dtk/Ino/avaa?p_artikkeli=Ino00066. Luettu 1.11.2013.
- Sosiaaliportti. 2012. Vanhemmuuden roolikartta. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta/>. Luettu 20.11.2013.
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. Luettu 16.11.2013.
- Suomen kielen perussanakirja. 2006. Helsinki: Edita.
- Suomen mediaopas. 2013. <http://mediaopas.com/sanasto/>. Luettu 3.11.2013.
- Suomisanakirja. 2013. <http://www.suomisanakirja.fi/addiktio>. Luettu 25.8.2014.
- Suoninen, A. 2005. Mediakielitaidon jäljillä. Lapset ja nuoret valikoivina mediankäyttäjinä. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 81. Jyväskylän Yliopisto. Saarijärvi: Gummerrus.
- Suoranta, J. & Ylä-kota, M. 2000. Mediakasvatus simulaatiokulttuurissa. Vantaa: WSOY.
- Terveydenhuoltolaki. 6.11.2009/380. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>. Luettu 15.9.2014.
- Urho, T. & Vehkalahti, R. 2013. Leikki on totta! Näkökulmia vapaan leikin tukemiseen. Helsinki: Lasten keskus.
- Valli, R. 2010. 3. painos. Kysymyslomaketutkimus. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS Bookwell Oy, 103–128.

Vanhempainnetti a. 1-2 -vuotiaan liikunnallinen kehitys. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/1_2-vuotias/liikunnallinen_kehitys/. Luettu 29.10.2013.

Vanhempainnetti b. Oppiminen ja älyllinen kehitys. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/1_2-vuotias/oppiminen/. Luettu 1.11.2013.

Vanhempainnetti c. Liikunnallinen kehitys. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/2_3-vuotias/liikunnallinen_kehitys/. Luettu 1.11.2013.

Vanhempainnetti d. Lapsi oppii sosiaalisia taitoja. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/1_2-vuotias/sosiaaliset_taidot/. Luettu 1.11.2013.

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. 2013. Vanhemmuuden roolikartta. <http://www.vslk.fi/index.php?id=19>. Luettu 20.11.2013.

Vilka, H. 2007. Tutki ja Mittaa. Tammi Oy.

3.3.2014

Arvoisat vanhemmat,

Olemme Saimaan ammattikorkeakoulun 3. vuoden terveydenhoitajaopiskelijoita, ja teemme opinnäytetyötä varhaisleikki-ikäisten mediakasvatuksesta. Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) kuuluvien vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia 1-3 -vuotiaiden median käytöstä. Tutkimuksen tavoite on lisätä vanhempien tietoisuutta lasten mediakasvatuksesta sekä kehittää neuvolan antaman mediakasvatuksen ohjeistusta.

Kysely toteutetaan Internet-pohjaisella kyselylomakkeella. Lomakkeen voitte täyttää juuri teille sopivana hetkenä, kuitenkin **4.4.2014 mennessä**. Näin pääsette kyselylinkkiin:

www.hyvis.fi → **Etelä-Karjala** → **Lapset ja perheet** (linkki löytyy suoraan lapsiperheiden etusivulta)

Pääset myös suoraan kyselyyn kopioimalla alla oleva linkki:
<https://www.webpolsurveys.com/S/B813324EE4A25D81.par>

Kysely täytetään yhdestä lapsesta kerrallaan. Jos perheeseen kuuluu useampi 1-3 -vuotias, voitte täyttää kyselyn joko kaikista lapsista erikseen, tai ainoastaan yhdestä lapsesta. Kyselyn täyttämiseen kuluu 5-10 minuuttia. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, ja vastaamisen voitte keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Kysely täytetään nimettömänä, eikä henkilöllisyytenne tule ilmi missään vaiheessa tutkimusta. Vastaukset hävitetään asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua.

Jos teille herää kysymyksiä kyselystä tai tutkimuksesta, vastaamme niihin mielellämme!

Ester Jokela
helga-liisa.jokela@student.saimia.fi
Saimaan ammattikorkeakoulu

Hanna Pääkkönen
hanna.paakkonen@student.saimia.fi
Saimaan ammattikorkeakoulu

Kysely mediakasvatuksesta

Taustatiedot

1. Lapsen sukupuoli

- Tyttö
- Poika

2. Lapsen ikä

- 1 vuotta
- 2 vuotta
- 3 vuotta

3. Sisaruksia

- Kyllä
- Ei

4. Sisarusten ikä

Kirjoita kaikkien sisarusten iät erikseen.

Medialaitteet

Medialaitteilla tarkoitetaan: televisio, DVD- sekä BlueRay-soittimet, tietokone, konsolipelit ja älylaitteet. Älylaitteita ovat kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit.

5. Mitä medialaitteita kotoanne löytyy?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Televisio
- Dvd- ja/tai BlueRay-soitin
- Pelikonsolit
- Tietokone
- Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)
- Muut; mitä?
_____

6. Minkälaisien medialaitteiden kanssa lapsenne on tekemisissä?

Valitse kaikki medialaitteet, joita lapsi itse käyttää, osaa käyttää tai seuraa itse.

- Televisio
- Dvd- ja/tai BlueRay-soitin
- Pelikonsolit
- Tietokone
- Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)
- Muut; mitä?
_____

7. Mitä medialaitteita lapsenne seuraa, kun vanhemmat tai sisarukset käyttävät medialaitteita?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Televisio
- Dvd- ja/tai BlueRay-soitin
- Pelikonsolit
- Tietokone
- Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)

Muut; mitä?

_____

8. Mikä medialaite on lapsen mielestä mieluisin?

Valitse vain yksi vaihtoehto.

- Televisio
- Dvd- ja/tai BlueRay-soitin
- Pelikonsolit
- Tietokone
- Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)
- Muut; mitä?

_____

Median käytön rajoitus

9. Onko oma median käyttönne muuttunut lasten myötä?

- Vähentynyt paljon
- Vähentynyt hieman
- Ei ole muuttunut
- Lisääntynyt hieman
- Lisääntynyt paljon

10. Miksi se on vähentynyt/lisääntynyt?

---

11. Kuinka usein lapsenne käyttää tai seuraa eri medialaitteita viikossa?

Vastaa vain niiden medialaitteiden kohdalla, joita lapsi käyttää tai seuraa.

	Ei koskaan	Kerran viikossa tai harvemmin	Muutaman kerran viikossa	Useita kertoja viikossa	Päivittäin
Televisio	☐	☐	☐	☐	☐
Dvd- ja/tai BlueRay-soitin	☐	☐	☐	☐	☐
Pelikonsolit	☐	☐	☐	☐	☐
Tietokone	☐	☐	☐	☐	☐
Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)	☐	☐	☐	☐	☐
Muut; mitä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

12. Kun lapsenne käyttää tai seuraa medialaitteita, kuinka paljon päivässä siihen kuluu aikaa?

Vastaa vain niiden medialaitteiden kohdalla, joita lapsi käyttää tai seuraa.

	0-1 tuntia	1-2 tuntia	2-3 tuntia	Useita tunteja
Televisio	☐	☐	☐	☐
Dvd- ja/tai BlueRay-soitin	☐	☐	☐	☐
Pelikonsolit	☐	☐	☐	☐
Tietokone	☐	☐	☐	☐
Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)	☐	☐	☐	☐
Muut; mitä? _____	☐	☐	☐	☐

13. Minkälaisien medialaitteiden kanssa teillä on tarvetta rajoittaa lapsen mediankäyttöä?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Televisio
- Dvd- ja/tai BlueRay-soitin
- Pelikonsolit
- Tietokone
- Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)
- Muut; mitä?
_____
- Ei ole tarvetta rajoittaa

Median käytön valvonta ja ohjaus

14. Käyttääkö lapsenne yksin medialaitteita?

Vastaa vain niiden medialaitteiden kohdalla, joita lapsi käyttää tai seuraa.

	Ei koskaan	Harvoin	Usein	Aina
Televisio	☐	☐	☐	☐
Dvd- ja/tai BlueRay-soitin	☐	☐	☐	☐
Pelikonsolit	☐	☐	☐	☐
Tietokone	☐	☐	☐	☐
Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)	☐	☐	☐	☐
Muut; mitä? _____	☐	☐	☐	☐

15. Seuraatteko lapsenne käyttämän median sisältöä?

Vastaa vain niiden medialaitteiden kohdalla, joita lapsi käyttää tai seuraa.

	En ollenkaan	Harvoin	Usein	Aina
Televisio	☐	☐	☐	☐
Dvd- ja/tai BlueRay-soitin	☐	☐	☐	☐
Pelikonsolit	☐	☐	☐	☐
Tietokone	☐	☐	☐	☐
Älylaitteet (kosketusnäytölliset puhelimet ja tabletit)	☐	☐	☐	☐
Muut; mitä? _____	☐	☐	☐	☐

16. Tiedätkö, mitä ovat median käyttöön annetut suositukset?

Esimerkiksi päivittäisen televisionkatsetun enimmäisajan suositus.

- En tiedä
- Tiedän melko vähän
- Tiedän melko hyvin
- Tiedän hyvin

17. Kuinka tärkeänä pidätte mediakasvatusta?

- Ei ollenkaan tärkeänä
- Ei kovin tärkeänä
- Melko tärkeänä
- Hyvin tärkeänä

18. Miksi pidätte mediakasvatusta tärkeänä / ei tärkeänä?

Neuvola

19. Oletteko kysyneet neuvolassa mediakasvatukseen liittyvistä asioista?

- Kyllä
- Ei

20. Oletteko saaneet ohjausta mediakasvatukseen liittyen neuvolasta?

- Kyllä
- Ei

21. Minkälaista ohjeistusta mediakasvatukseen olette saaneet neuvolasta?

Voit valita usean vaihtoehdon.

- Median hyödylliset vaikutukset lapsen kehitykseen
- Median haitalliset vaikutukset lapsen kehitykseen
- Medialaitteiden käyttöaikausotukset
- Mediansisältöjen ikäraajat
- Vanhempien rooli mediakasvattajana
- Lisätiedon etsiminen mediakasvatuksesta (esim. nettiosoitteet)
- Muu, mitä?

_____

22. Minkälaista ohjausta mediakasvatukseen haluaisitte saada neuvolasta?

Voit valita usean vaihtoehdon.

- Median hyödylliset vaikutukset lapsen kehitykseen
- Median haitalliset vaikutukset lapsen kehitykseen
- Medialaitteiden käyttöaika-suositukset
- Mediansisältöjen ikäraajat
- Vanhempien rooli mediakasvattajana
- Lisätiedon etsiminen mediakasvatuksesta (esim. nettiosoitteet)

Muu, mitä?

_____

**Etelä-Karjalan sosiaali- ja
terveydenhuollon kuntayhtymä**

Pöytäkirja

1/2014

6

Eettinen työryhmä

§ 4

30.01.2014

Omat: Jokela Ester, Pääkkönen Hanna (49/13.01.02/2014)

49/13.01.02/2014

EETTITR § 4

Tutkimuksen nimi: Varhaisleikki-ikäisten lasten vanhempien
kokemuksia ja näkemyksiä mediakasvatuksesta Etelä-Karjalan
sosiaali- ja terveystieteiden alueella
Tutkimuksesta vastaavat henkilöt: Ester Jokela ja Hanna Pääkkönen
Kyseessä on opinnäytetyö.

Toimitetut asiakirjat:

- Tutkimuslupa/lausuntohakemus
- Tutkimussuunnitelma
- Kysely mediakasvatuksesta (Liite 1)
- Saate (Liite 2)

Päätös:

Eettinen työryhmä päätti antaa tutkimussuunnitelmalle puoltavan
lausunnon.

Jatkossa on tästä tutkimuksesta käytettävä **Dnro 49/13.01.02/2014**.

**Etelä-Karjalan sosiaali- ja
terveydenhuollon kuntayhtymä**
Sosiaali- ja terveystyö
Kehittämissuunnittelija

Viranhaltijapäätös

1

7.2.2014

Dnro 49/13.01.02/2014

§ 11/2014/ Tutkimuslupapäätös

Tutkimuslupa / Ester Jokela ja Hanna Pääkkönen

Päätös

Teille on myönnetty tutkimuslupa koskien tutkimustanne
"Varhaisleikki-ikäisten lasten vanhempien kokemuksia ja
näkömää mediakasvatuksesta Etelä-Karjalan sosiaali- ja
terveyspiirin alueella".

Eettinen työryhmä päätti antaa tutkimussuunnitelmalle puoltavan
lausunnon.

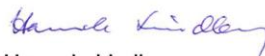
Loppuraportti tulee toimittaa sähköisenä Eksotelle, jotta se voidaan
mahdollisesti julkaista verkkosivuillamme.

Lappeenrannassa 7.2.2014

Minna Jokinen
Kehittämissuunnittelija
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystyö
Henkilöstöpalvelut
PL 24
53101 Lappeenranta
puh. 044-7914863
minna.jokinen@eksote.fi

Tämä päätös on postitettu asianosaisille 7.2.2014.

Hannele Lindberg
sihteeri

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI
Kasvatus- ja opetustoimi

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Varhaiskasvatusjohtaja

24.2.2014

379/13.01.00/2014

§ 4/2014/KO/ tutkimuslupapäätös

Asia **Tutkimusluvan myöntäminen, Hanna Pääkkönen**
Hakija/vireillepanija Pääkkönen Hanna
Liite Tutkimuslupahakemus
Päätös Myönnän tutkimusluvan.

Tutkimuksen tekijän tulee hankkia myös huoltajalta lupa alle 18-vuotiaiden haastatteluun, kuvaamiseen sekä havainnointiin. Tutkimuksen tekijät eivät saa käyttää tutkimuksen aikana saamiaan salassa pidettäviä tietoja lapsen tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi tai sellaisten muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus. Tutkimuksen tekijä ei saa luovuttaa salassa pidettäviä henkilötietoja sivulliselle. Tutkimuksen tekijän tulee toimittaa maksutta tutkimusraportista yksi kappale hallintotoimistoon.

Sovelletut oikeusohjeet Kasvatus- ja opetustoimen johtosääntö 14 §
Kasvatus- ja opetustoimen toimintasääntö 8 § 11. kohta

Muutoksenhaku Tähän päätökseen voi hakea muutosta. Ohje oheisena.

Päivi Virkki
varhaiskasvatusjohtaja

Jakelu Pääkkönen Hanna

Päätös on lähetetty postitse asianosaiselle 4.3.2014.

